

Pogosto zastavljena vprašanja

(zadnja posodobitev 6/10/2025)

LIFE-2025 - razpisi za standardne projekte ukrepov(SAP)

Strateške (integrirane projekte/projekte za naravo) (SIP/SNaP)

Podprograme **Narava in biotska raznovrstnost, Krožno gospodarstvo in kakovost življenja ter Blažitev podnebnih sprememb in prilagajanje nanje**

Projekt, ki obravnava ad hoc zakonodajne in politične prednostne naloge (PLP)

Projekte tehnične pomoči za izboljšanje ali ponovitve rezultatov (TA-R)

Projekte tehnične pomoči za pripravo SIP/SNaP (TA-PP)

Nepovratna sredstva za poslovanje (NGO-OG-FPA in NGO-OG-SGA)

(Za [splošna vprašanja o oddaji projekta v orodju IT](#))

Za vprašanja, ki se nanašajo na podprogram Prehod na čisto energijo (CET), glejte dokument Razpis LIFE-2025-CET Pogosto zastavljena vprašanja

Vsebina

LIFE-2025 - razpisi za standardne projekte ukrepov(SAP)	1
zakonodajne in politične prednostne naloge (PLP).....	1
Projekte tehnične pomoči	1
1. Vprašanja, ki zadevajo vse razpise	3
1.1. Splošna vprašanja	3
1.2. Finančna vprašanja	13
1.3. Ključni kazalniki na ravni projekta (KPI)	20
2. Standardni projekti ukrepov (SAP)	23
2.1. Vprašanja, pomembna za vse razpise SAP.....	23
2.2. Vprašanja, ki se nanašajo samo na SAP Narava in biotska raznovrstnost.....	25
2.3. Vprašanja, pomembna samo za SAP Krožno gospodarstvo in kakovost življenja.....	28
2.4. Krožno gospodarstvo in kakovost življenja - tema 7 Novi evropski Bauhaus(NEB).....	31
2.5. Vprašanja, pomembna samo za SAP Climate Action (Podnebni ukrepi)	33
3. Strateški integrirani projekti in strateški projekti za naravo (SIP/SNaP)	37
3.1. Faza 1 (koncept).....	38
3.2. Faza 2 (celoten predlog)	43
Finančne teme.....	45
Dopolnilni ukrepi in teme financiranja	46
Izvajanje, spremljanje in ključni kazalniki uspešnosti.....	46
Priloge/pripomočki.....	49
4. Projekt, ki obravnava ad hoc zakonodajne in politične prednostne naloge (PLP)	50
5. Tehnična pomoč za ponovitev (TA-R)	52
6. Nepovratna sredstva za poslovanje (OG)	53

1. Vprašanja, ki zadevajo vse razpise

1.1. Splošna vprašanja

Navodila o [vzorcu sporazuma o dodelitvi nepovratnih sredstvih](#) so na voljo v obrazcu [Obrazloženi sporazum o dodelitvi nepovratnih sredstev](#). AGA - Annotated Model Grant Agreement je uporabniški priročnik, katerega namen je prijaviteljem in upravičencem pojasniti vzorčne sporazume o nepovratnih sredstvih EU (splošni MGA, pavšalni MGA, MGA za enoto, MGA za nepovratna sredstva za poslovanje in FPA) za programe financiranja EU za obdobje 2021- 2027.

Q.1. Kdo lahko predloži projektni predlog?

Vsaka javna ali zasebna organizacija, ki je pravno registrirana v Evropski uniji (vključno s čezmorskimi državami in ozemlji (ČDO)) ali državah, ki so pridružene programu LIFE ([sodelujoče države](#)). Podrobnosti so opisane v ***poglavju razpisne dokumentacije o upravičenosti (Call Document section on Eligibility)***.

Q.2. V katerem jeziku naj oddam projektni predlog?

Predlog lahko predložite v kateremkoli uradnem jeziku EU (povzetek projekta mora biti vedno v angleščini). Zaradi učinkovitosti vam priporočamo, da celotno prijavo pripravite v angleščini. Upoštevajte, da morajo biti sporazum o dodelitvi sredstev, vodenje projekta, uradno poročanje, ključni rezultati in vsa komunikacija z organom, ki dodeljuje sredstva, v angleščini. Zaradi prihranka časa in truda vam priporočamo, da podrobno proračunsko tabelo kot del predloga pripravite že v angleščini, saj bo postala priloga k sporazumu o dodelitvi sredstev.

Q.3. Kje lahko poteka projekt LIFE?

Projekti LIFE se lahko izvajajo v upravičeni državi (glej 1.1 Q.1). V izjemnih primerih lahko program LIFE financira tudi dejavnosti zunaj EU. Takšni projekti morajo izpolnjevati dva pogoja:

1. Vodja projekta ("upravičenec koordinator") mora imeti sedež v upravičeni državi (glej 1.1. Q.1)
2. Prijavitelji morajo dokazati, da so dejavnosti, ki se bodo izvajale zunaj držav upravičenk, potrebne za doseganje okoljskih ali podnebnih ciljev EU (ali držav upravičenk zunaj EU). Predložiti morajo trdne kvalitativne in kvantitativne dokaze, da ukrepi v državah EU ne bi bili učinkoviti ali uspešni, če se ne bi izvajali tudi v državah zunaj EU. Podrobnosti so opisane v ***poglavju razpisne dokumentacije o upravičenosti***. Na primer ukrepi, namenjeni ohranjanju ptic selivk na prezimovališčih, ukrepi, ki se izvajajo na čezmejni reki, ali projekti, namenjeni reševanju okoljskih problemov, ki jih ni mogoče uspešno ali učinkovito rešiti, če se ukrepi ne izvajajo tudi v državah, ki niso upravičene. (glej več v točki 1.1. Q.40)

Poleg tega cilji držav upravičenk, ki niso članice EU, ne smejo biti v nasprotju s cilji EU.

Q.4. Kakšen je optimalni proračun za projekt LIFE?

Proračun projekta je odvisen od vrste projekta in razpisa, na katerega se prijavite. Pozorno preberite ***Poglavje razpisne dokumentacije o pravni in finančni ureditvi sporazumov o nepovratnih sredstvih***.

Za standardne projekte ukrepov (SAP) ni specifikacij za projektne proračune. LIFE je v preteklosti že sofinanciral velike ambiciozne projekte, katerih skupni stroški so presejali 5 milijonov evrov

Nasprotno pa so pri ocenjevanju bili redko izbrani predlogi za majhne projekte s skupnimi stroški pod 500 000 EUR zaradi omejenih rezultatov projekta in posledično nizke dodane vrednosti.

Q.5. Kateri je najboljši datum začetka ter trajanje projekta?

Datum začetka in trajanje projekta bosta določena v Sporazumu o dodelitvi sredstev. Običajno se projekt začne po podpisu Sporazuma. Izjemoma se lahko iz ustrezno utemeljenih razlogov odobri retroaktivna uporaba, vendar nikoli pred datumom predložitve predloga.

Trajanje projekta mora ustrezati časovnemu razponu, ki je potreben za dokončanje vseh dejavnosti projekta in doseganje vseh njegovih ciljev. Standardni projekti ukrepov v povprečju trajajo od 3 do 5 let. Upoštevajte, da je v razpisni dokumentaciji (razdelek 10) lahko navedeno najdaljše trajanje projekta.

Med izvajanjem in le v izjemnih okoliščinah lahko organ, ki dodeljuje sredstva, odobri podaljšanje trajanja projekta. Izkušnje so pokazale, da je imelo veliko projektov LIFE težave pri dokončanju vseh ukrepov v predlaganem trajanju projekta, predvsem zaradi nepredvidenih zamud in težav. Prijaviteljem priporočamo, da v časovni razpored svojega predloga vključijo ustrezno varnostno rezervo (npr. 3 do 6 mesecev).

Q.6. Kako obsežen mora biti projektni predlog?

Predlog mora biti čimbolj jedrnat in jasen. Vlagatelji naj se izogibajo obsežnim predlogom in naj ne predložijo preveč podrobnih opisov projektnih območij, okoljskih tehnologij, seznamov vrst itd. Vseeno pa morate jasno in podrobno opisati vse projektne ukrepe. Omejitev števila strani, ki velja za vaš predlog, je opredeljena v ***poglavju razpisne dokumentacije o dopustnosti in dokumentih (Call Document section on Admissibility and documents)***.

Q.7. Ali lahko poleg programa LIFE prejmemo sredstva tudi iz drugih programov EU?

Financiranje iz programa LIFE se ne sme prekrivati s financiranjem iz drugih programov EU. Prijavitelji morajo v predlogu projekta obvestiti organ, ki dodeljuje sredstva, o vseh povezanih sredstvih, ki so jih prejeli iz proračuna EU, in o vseh tekočih prijavah za financiranje iz proračuna EU. Prav tako morajo preveriti, če že prejemajo sredstva za poslovanje iz programa LIFE (ali drugih programov EU), kar bi lahko povzročilo dvojno financiranje.

Organ, ki dodeljuje sredstva, je opazil, da se v različne programe vlaga vse več podobnih ali enakih predlogov, zato izvaja sistematična preverjanja in navzkrižna preverjanja. Neprijava, da je bil enak ali podoben predlog predložen v drug program (ali huje, da je bil celo že delno financiran), ima resne posledice.

Q.8. Ali se lahko nekateri upravičenci projekta odpovedo delu deleža prispevka EU v korist enega ali več drugih upravičencev projekta?

Najvišji znesek prispevka EU, ki ga lahko zahteva posamezni upravičenec, je določen v sporazumu o dodelitvi sredstev. Vendar se lahko upravičenci, kot je določeno v ***Razpisni dokumentaciji, razdelek 13 Pomembno (Important)***, odločijo, da ga bodo razdelili drugače v skladu s tem, kar so se dogovorili v konzorcijski pogodbi.

Q.9. Moj projekt je ponovna prijava iz prejšnjega razpisa, vendar v del A (administrativni obrazci) ne morem vključiti sklica nanj. Kje naj to navedem?

Če je vaš projekt ponovna prijava projekta LIFE2020 ali prejšnjega projekta, morate to navesti v delu B (tehnični opis), v razdelku "1.1 Ozadje in splošni cilji projekta" ("1.1 Background and general project objectives"). Tam navedite kodo in kratico projektnega predloga, oddanega v prejšnjem razpisu.

V kolikor pa je projekt ponovna prijava iz programa LIFE21, ga morate vključiti v del A.

Q.10. Ali lahko pri kopiranju preglednice delovnih paketov izbrišem odvečna navodila, kot so tista pod "Aktivnosti" in "Mejniki"?

Ne. Vsa navodila morajo ostati. V dokumentu NE izbrišite nobenih navodil. Skupna omejitev števila strani je bila povečana, da se zagotovi enaka obravnava vseh prosilcev. Zaradi brisanja navodil se lahko vaš predlog šteje za nesprejemljivega.

Q.11. Ali je mogoče dele projekta LIFE predložiti na drug razpis EU za zbiranje predlogov, če je to jasno pojasnjeno v oddelku 6 prijavnega obrazca?

Da, različne projekte je mogoče predložiti različnim programom tudi če vsebujejo nekaj enakih ukrepov. Vendar morajo upravičenci to odkrito prijaviti. Organ za dodeljevanje sredstev bo nato preveril, ali je bil drugi projekt uspešen, in ugotovil, kje je treba zmanjšati ukrep in z njim povezane stroške, da bi se izognili dvojnemu financiranju. Vendar upoštevajte, da je ta pristop za prijavitelja lahko tvegan. Če je bil ukrep, ki bo zmanjšan, ključni ukrep, ki je v veliki meri odločil o končni oceni predloga, obstaja tveganje, da bo celoten projekt preklican.

Poleg tega je treba prijavitelje opozoriti na zaplete pri zagotavljanju hkratnega dokončanja projektov, za kar bi bili odgovorni sami, in na tveganje, da bomo menili, da njihov projekt LIFE ni dosegel svojih ciljev.

Q.12. Imam tri pisma podpore. Ali obstaja kakšna predloga in kako jih lahko naložim, saj je na voljo samo eno polje?

Za pisma o podpori ni na voljo nobene predloge.

Upoštevajte, da če želite naložiti več podpornih pisem, sistem v razdelku za nalaganje dela B in prilog omogoča nalaganje le ene datoteke. Zato morate datoteke združiti. Bodite pozorni na velikost datoteke, ki je omejena na 10 MB. Če je velikost združene datoteke prevelika, morate naložiti datoteko, ki naj vsebuje povezavo za prenos. Uporabite lahko tudi "druge priloge".

Enaka logika velja za vse priloge, ki se lahko naložijo v fazi predložitve, npr. izjave o sofinanciranju, opis lokacij itd.

Q.13. Kje lahko najdem "identifikator klica" in "ime klica"?

Te informacije so na prvi strani razpisne dokumentacije; npr.:

- Ime razpisa: Narava in biotska raznovrstnost – Standardni projekti ukrepov
- Identifikator klica: LIFE-2025-SAP-NAT

Q.14. Katere obrazce je treba podpisati na ravni predložitve?

V fazi predložitve ni potrebno v sistem naložiti nobenih podpisanih obrazcev, razen "izjave o sofinanciranju" tretjih oseb sofinancerjev, kadar je to ustrezno.

Podpis sporazuma o nepovratnih sredstvih in/ali pristopnih obrazcev bo v sistemu opravljen samo za projekte, izbrane za financiranje, in sicer po pripravi Sporazuma o nepovratnih sredstvih. Več informacij najdete [tukaj](#).

Q.15. Kako naj izpolnimo kategorije in kvalifikacije osebja v obrazcih za informacije o udeležencih? Ali lahko na primer za kategorijo osebja uporabimo lastne nazive naših organizacij, za kvalifikacije pa diplome?

S "kategorijo osebja" mislimo na naziv vašega delovnega mesta v organizaciji/podjetju, npr. "tehnični vodja" ali "vodja oddelka za stike z javnostjo". Pri izpolnjevanju tega dela obrazca je pomembno, dana kratko predstavite samo "ključno" osebje, ki je strogo povezano z glavnimi cilji in rezultati projekta. Glede na projekt pričakujemo, da bodo prijavitelji predstavili npr. vodjo projekta, višjega tehničnega strokovnjaka, marketinški/komercialni profil (kadar je primerno), vodjo za komunikacijo (kadar je primerno).

Q.16. Kje najdem priloge, ki jih je treba priložiti delu B?

V **razdelku 5 Upravičenost in dokumenti (Admissibility and documents)** je na voljo seznam obveznih prilog. Vendar se lahko odločite, da naložite tudi neobvezne priloge, npr. zemljevide, če menite, da so pomembne za jasnost vašega predloga.

Ko boste začeli izpolnjevati vlogo na portalu za financiranje in razpise, boste videli, da je sistem konfiguriran tako, da prikazuje, kateri dokumenti/slike so obvezne priloge k delu B in kateri neobvezne.

Q.17. Kako lahko ocenim količino potrebnega dela osebja (ang. staff effort) v delovnem paketu v delu B?

Sestaviti morate predvideni znesek števila oseb na mesec (person-month) na delovni paket in udeležence. V skladu z [obrazloženim vzorcem sporazuma o nepovratnih sredstvih LIFE](#) (člen 6.2) je število letnih produktivnih dni določeno na 215 dni na leto na osebo, tj. 18 dni = 1 oseba/mesec.

Q.18. Ali se morajo pridruženi partnerji (ki niso finančno udeleženi in ne prejemajo prispevkov EU) registrirati na portalu za financiranje in razpise ter si urediti svojo številko PIC in zagotoviti svojo predlogo "informacije o udeležencu"?

Pridruženi partnerji morajo imeti svoj PIC in morajo biti navedeni v delu A; za več informacij glejte razdelek 9.1 "Pridruženi partnerji" [v obrazloženem sporazumu o nepovratnih sredstvih](#). V obrazcu Podatki o udeležencu so lahko pridruženi partnerji:

- Bodisi vključeni v okviru upravičenca, ki bi izvajal dejavnosti,
- V primeru, da je njihova udeležba v ukrepu zelo pomembna, lahko pripravijo svoj obrazec, da lahko vključijo več informacij, ki bi se uporabile za oceno njihove operativne zmogljivosti (glej **oddelek 7 Finančna in operativna zmogljivost ter izključitev** v razpisni dokumentaciji).

Q.19. Ali moramo predložiti življenjepise?

Ne. V okviru programa LIFE ne zahtevamo življenjepisov; v prilogi z informacijami o udeležencu navedite le bistvene podatke o glavnih sodelujočih profilih.

Q.20. Pri nalaganju datoteke Tpl_detailed budget table (LIFE) in informacije o udeležencu (LIFE) sistem javlja napako zaradi prisotnosti nedovoljenih znakov. Kaj lahko storim?

Sistem sprejema samo alfanumerične znake, "_" in ".", nič drugega. Zato iz poimenovanja datotek odstranite simbole oklepajev "(" ")".

Q.21. V navodilih za prijavo piše, da "bodo mejniki in rezultati za vsak projekt upravljani prek portala za upravljanje z nepovratnimi sredstvi" (Portal Grant Management System), v predlogi vloge pa piše, da "boste morali za vsak rezultat navesti mesec, do katerega se zavezujete, da ga boste naložili na portal". Kaj pa mejniki - ali jih je treba prav tako naložiti na portal, saj v drugem primeru niso omenjeni?

V nasprotju z rezultati projekta predstavljajo mejniki pomembne faze ali dogodke, ne pa "rezultatov"; so kontrolne točke v projektu, ki pomagajo prikazati napredek. Zato se ne pričakuje, da bodo mejniki med izvajanjem naloženi v sistem upravljanja nepovratnih sredstev na portalu. Vendar upoštevajte, da je treba o mejnikih poročati v oddelku 3.2 dela B za vse delovne sklope.

Q.22. Ali je mogoče med izvajanjem projekta spremeniti raven razširjanja rezultatov, če se pojavi taka potreba? Na primer z javne na občutljivo? Ali je lahko projektni rezultat javen pod posebnimi pogoji, tj. da postane javen šele, ko je sprejet v objavo?

Da, sprememba ravni razširjanja rezultatov je možna, v kolikor se sprejemljivo utemelji.

Rezultat s stopnjo razširjanja PUBLIC (PU) se lahko objavi na portalu za financiranje in razpise.

Če so vaši rezultati zaupni, jih morda želite označiti s stopnjo razširjanja SENSITIVE (SEN). Ti rezultati ne bodo objavljeni.

V sistemu je stopnja razširjanja od javne (PU) do tajne EU. Vendar upoštevajte, da se stopnje razširjanja [R-UE/EU-R - Tajno EU], [C-UE/EU-C - Tajno EU], [S-UE/EU-S - Tajno EU] nanašajo na Sklep Komisije (EU) 2015/444 z dne 13. marca 2015 o varnostnih pravilih za varovanje tajnih podatkov EU. Te stopnje razširjanja se ne bi smele uporabljati za program LIFE.

Q.23. Ali obstaja priporočilo glede števila mejnikov ali rezultatov?

Za mejnike velja enako priporočilo kot za rezultate - biti morajo ustrezni in stvarni, njihovo število pa je odvisno od potreb in obsega projekta. Pri tem se ravnajte po lastni presoji.

Q.24. Ali lahko podrobneje pojasnite zahteve za dodatne točke?

Dodatne točke se lahko dodelijo le, če obstaja jasna povezava med predloženim opisom in projektnimi aktivnostmi, opisanimi v delovnih paketih. Dodeljujejo se le, če so izpolnjeni vsi strogi pogoji za različne vrste bonusov (npr.: izjemne sinergije in dodatne koristi).

Sinergije. Sinergije morajo biti izjemne, jasno opisane, dobro razvite in utemeljene v predlogu ter vključene v projektne naloge. Projekt mora drugim področjem prinesiti znatne konkretne koristi (prispevati k prednostnim nalogam/ciljem drugih podprogramov). Te koristi je treba količinsko opredeliti (npr. s kazalniki KPI) in predvideti njihovo spremljanje.

Uporaba. Uporaba konkretnih rezultatov drugih projektov mora biti jasno prikazana v intervencijski logiki/ukrepih in potrebna za doseganje ciljev projekta. V predlogu mora biti jasno navedeno, kako bodo uporabljeni rezultati drugih projektov EU. Prenos najboljših praks in izkušenj je sicer dobrodošel in se spodbuja v projektih LIFE, ni pa dovolj za pridobitev dodatne točke.

Transnacionalnost. Izvajanje projektnih dejavnosti v dveh ali več državah je pogoj za pridobitev dodatnih točk. Sodelovanje mora biti bistveno za doseganje ciljev. Poleg tega mora biti v predlogu prepričljivo opisana okoljska/podnebna korist projektnih dejavnosti, ki se izvajajo v vsaki izmed držav.

Q.25. V obrazcu vloge, del B, oddelek 3.2 Delovni sklopi in aktivnosti (Work packages and activities), je kot eden od obveznih rezultatov naveden načrt izrabe, vključno z replikacijo / poslovni načrt, vključno z replikacijo / "Načrt ohranjanja po zaključku LIFE projekta (After-LIFE conservation plan). Kaj od naštetega velja za kateri razpis?

- Načrt ohranjanja po zaključku LIFE projekta: vsi projekti SAP na področju narave (razpis LIFE-2025-SAP-NAT)
- Načrt izrabe, vključno s komponento replikacije: ENV SAP in CLIMA SAP, **razen** za projekte, ki so pred komercializacijo (close to market) (razpisa LIFE-2025-SAP-ENV in LIFE-2025-SAP-CLIMA).
- Poslovni načrt, vključno s komponento replikacije: samo projekti, ki so pred komercializacijo v ENV SAP, CLIMA SAP (razpisa LIFE-2025-SAP-ENV in LIFE-2025-SAP-CLIMA).

Za več informacij o projektih, ki so pred komercializacijo, glejte Q.1 v razdelku 2.3 ali Q.21 v razdelku 2.4.

Pričakovana vsebina teh dokumentov je naslednja:

- **Načrt ohranjanja po zaključku projekta:** dokument, ki opisuje, kako se bo projekt nadaljeval po zaključku projekta in kateri ukrepi so potrebni za utrditev rezultatov, da se zagotovi ugodno stanje ohranjenosti ciljnih vrst in/ali habitatov in/ali vidikov biotske raznovrstnosti. Opišite jasno strategijo ali mehanizem za zagotovitev nadaljevanja projektnih rezultatov tudi po koncu obdobja financiranja.
- **Načrt izrabe:** dokument, ki bi lahko vključeval spodnji dve točki in bi podrobno opisal in predstavil načrtovane dejavnosti ter vire (tehnične in finančne), s katerimi se bodo ohranjali in uporabljali rezultati projekta:
  - jasna opredelitev potrebnih tehničnih in človeških virov. V primeru javnih organov opredelitev potrebnih upravnih in zakonodajnih aktov;
  - jasna opredelitev potrebnih finančnih sredstev in opredelitev ustreznih finančnih virov
- **Poslovni načrt:** Poslovni načrt je dokument, ki povzema operativne in finančne cilje podjetja ter vsebuje podrobne načrte in proračune, ki prikazujejo, kako bodo cilji uresničeni. Pomaga objektivno, kritično in trezno oceniti izvedljivost nove poslovne zamisli. Služi kot glavni vir podatkov in orodje za odločanje.

Q.26. Ali obstaja predloga za konzorcijsko pogodbo in kdaj jo je treba podpisati?

Konzorcijsko pogodbo je treba pripraviti in podpisati pred podpisom sporazuma o nepovratnih sredstvih. Gre za interni dokument, ki se ne sme predložiti v vednost ali pregled organu, ki dodeljuje nepovratna sredstva. Zanj ni posebne predloge, vendar so nadaljnja navodila na voljo v obrazloženem sporazumu o nepovratnih sredstvih v členu 7, oddelek 4 "Notranji dogovori med upravičenci - konzorcijska pogodba". Vključuje tudi povezavo na dokument s smernicami, ki se lahko uporabi za pomoč pri pripravi. Pri pripravi konzorcijske pogodbe upoštevajte navodila, vključena v člen 7 [vzorca sporazuma o nepovratnih sredstvih LIFE](#) .

Q.27. Ali lahko določimo različne deleže prispevka EU po upravičencih?

Upoštevajte, da je najvišji znesek prispevka EU, ki ga lahko zahteva posamezni upravičenec/povezana oseba, določen v sporazumu o dodelitvi sredstev. Kot je določeno v razpisni dokumentaciji, v oddelku "13. Pomembno", se lahko upravičenci odločijo za drugačno razdelitev v skladu z dogovorom v konzorcijski pogodbi.

Q.28. Kako lahko omogočim dostop nacionalni kontaktni točki (NCP)?

Pri projektne izvajanju lahko dobite podporo pri svoji nacionalni kontaktni točki (https://cinea.ec.europa.eu/programmes/life/history-life/life-contacts/european-national-contact-points_en). Da bi olajšali tovrstno podporo, lahko dodate svojo nacionalno kontaktno točko (NCP)

v koraku "Udeleženci" v aplikaciji s klikom na "Dodaj stik". Nato v razdelku "Vloga v projektu" uporabite možnost "Kontaktna oseba" in dodajte podatke svojega NCP.

Q.39. Ali lahko predlog predložim s prispevkom sofinancerja, ki ga je še treba potrditi?

Če imate sofinancerski prispevek, med neobvezne priloge naložite ustrezno podpisano izjavo. Prosimo, označite "Confirmed" (potrjeno) ali "To be confirmed" (še ni potrjeno). Če je status označen kot "to be confirmed", je treba to pojasniti. Če boste uspešni v izbirnem postopku, se lahko od vas v poznejši fazi zahteva predložitev podpisane izjave s statusom "potrjeno" kot predpogoj za podpis sporazuma o dodelitvi sredstev.

Q.40. Pod katerimi pogoji lahko subjekt iz tretje države pridobi sofinanciranje iz programa LIFE?

Odstavka 4 in 5 člena 12 uredbe LIFE 2021-2027 določata pogoje za sodelovanje subjektov iz držav, ki ne sodelujejo v programu LIFE:

- Pravne osebe s sedežem v tretji državi, ki ni pridružena programu LIFE, so izjemoma upravičene do sodelovanja, če je to potrebno za doseganje ciljev določenega ukrepa, da se zagotovi učinkovitost intervencij, ki se izvajajo v Uniji.
- Pravne osebe s sedežem v tretji državi, ki ni pridružena programu LIFE, načeloma krijejo stroške svojega sodelovanja.

Financiranje subjektov iz tretjih držav je mogoče le v izjemnih in omejenih okoliščinah. Vsak primer bo obravnavan posebej, vendar mora vloga nedvomno dokazati, da je sodelovanje subjekta iz tretje države nujno za to, da projekt doseže pričakovani učinek na ozemljih EU in/ali v sodelujočih državah. Vendar pa subjekt iz tretjih držav nikoli ne more biti koordinator upravičenec.

Če bi projekt še vedno lahko potekal brez sodelovanja subjekta iz tretje države, lahko ta subjekt sodeluje le, če ima jasno določeno vlogo in bo sam nosil svoje stroške (tj. kot pridruženi upravičenec).

Q.41. Kaj mislite s pomembnimi deležniki (relevant stakeholders)?

Bistveno je, da so v projekt vključeni pomembni deležniki. S tem mislimo na subjekte ali posameznike, ki bi jih predlagana rešitev lahko zanimala itd. Pri določanju deležnikov je treba ustrezno upoštevati enakost spolov. V predlogu je treba opisati, kako jih namerava projekt vključiti in mobilizirati, da bi povečal svoj učinek in projekt vključil v širši kontekst. Predložiti je treba izjave, ki potrjujejo interes in podporo projektu s strani ustreznih akterjev in deležnikov.

Q.42. Ali imamo lahko več kot dva sočasna projekta?

Da, možno je imeti dva sočasno odprta projekta. V zvezi s pravili o dvojnem financiranju glejte vprašanje št. 7.

Q.43. Ali je priporočljivo ponovno prijaviti izboljššan projekt, ki je bil zavržen v prejšnji prijavi?

Da, to je zelo pomembno. Organ, ki dodeljuje sredstva, vlaga veliko truda in sredstev, da bi bile povratne informacije, ki jih prejme prosilec, čim bolj jasne in konkretne ter da bi vključevale vse vidike, ki jih je mogoče izboljšati. Ponovna predložitev projekta je običajna praksa.

Q.44. Kaj naj stori prijavitelj, ki je za svoj projekt prejel znak odličnosti? Ali je mogoče projekt s pečatom odličnosti na kakršen koli način predstaviti drugemu viru financiranja?

Trenutno ni kanala, prek katerega bi lahko projekt z znakom odličnosti predložili drugemu viru financiranja. Evropska komisija bo nacionalne organe regionalnih skladov neposredno obvestila o projektih, ki so v okviru posameznega razpisa prejeli znak odličnosti. Projekti se lahko prijavijo v druge sklade s strani regionalnih / lokalnih organov / zlasti če so prijavitelji omejeni na eno regijo / eno državo.

V skladu s členom 16(2) Uredbe LIFE lahko projekti z znakom odličnosti prejmejo podporo iz Evropskega sklada za regionalni razvoj (ESRR), Evropskega socialnega sklada plus (ESS+) ali Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP).

Q.45. Ali bi lahko izpostavili nekaj nasvetov za pisanje projektne prijave ter za katero vsebino se lahko pridobi bonus točke?

Temeljito si preberite razpisno dokumentacijo in sledite pogojem in ciljem razpisa, na katerega se prijavljate. V razpisu si dobro preberite tudi poglavje o upravičenih stroških, saj se ti razlikujejo od razpisa do razpisa. Svetujemo vam, da projektno prijavo date v branje osebi, ki ni sodelovala pri pisanju in ni strokovnjak na področju. Namreč, tudi ocenjevalci vaše prijave ne bodo nujno strokovnjaki na vsakem specifičnem področju, ki ga obravnava vaš projekt. Na ta način se boste izognili morebitnim nejasnostim in opisom, ki morda nestrokovnjaku niso dobro razumljivi. Ocenjevalci dobijo veliko prijav v pregled, zato vam svetujemo, da ste pri pisanju kratki in jedrnat – argumentacijo pri opisu problema podprite, vendar ne bodite predolgi in preveč natančni. Uporabljajte terminologijo programa LIFE in razpisov, navezujte se na cilje in zakonodajo, strategije in akcijske načrte, ki jih zasleduje program in področje, ki ga vaš projekt obravnava (glejte razpisno dokumentacijo!).

Vsebine, ki vam lahko prinesejo bonus točke so:

BONUS 1: Predlagani projekt ponuja izjemne sinergije in spodbuja pomembne skupne koristi med podprogrami LIFE (2 točki).

BONUS 2: Projekt se izvaja predvsem v najbolj oddaljenih regijah (gre predvsem za čezmorska ozemlja). Če so posebne regionalne značilnosti pomembne za potrebe, ki jih obravnava razpis za zbiranje predlogov - npr. otoki za odpadke, premogovno intenzivne regije za čisto energijo itd. - se lahko bonus razširi na druga geografska območja s posebnimi potrebami in ranljivostmi (2 točki).

BONUS 3: Projekt bistveno nadgrajuje ali nadgrajuje rezultate projektov, ki jih financirajo drugi programi EU (2 točki).

BONUS 4: Projekt ima izjemen katalitičen potencial (2 točki).

BONUS 5: Projekt predvideva nadnacionalno sodelovanje med državami članicami in/ali tretjimi državami, pridruženimi programu LIFE, ki je bistveno za zagotovitev doseganja ciljev projekta (2 točki).

Pri kriteriju "resources" lahko prejmete boljšo oceno, če utemeljite, da vaša organizacija sledi načelom zelenega managementa, npr. da pri izvedbi naročil uporabljate zeleno javno naročanje, ali ima vaša organizacija izračunan okoljski odtis ipd.

Q.46. Zaposleni na projektu zbolijo, ne moremo ga zamenjati z novo zaposlitvijo. Se lahko subcontracta njegovo delo?

S podpisom Grant Agreementa se zavežete, da boste opravili aktivnosti, ki ste jih navedli v prijavnici.

Kakršno koli odstopanje je potrebno komunicirati s projektnim monitorjem. Ta vam nato svetuje, kako nadaljevati. Za vsak subcontracting, ki ni bil zaveden že v prijavnici, je potrebno skleniti dopolnitev pogodbe o sofinanciranju (Amendment), ni pa nujno, da bo CINEA to odobrila.

Q.47. Je external zdaj subcontracting?

Tako je, v prejšnjih razpisih se je za subcontracting uporabljala besedna zveza "external assistance".

Q.48. Tudi, če si napovedal tveganje, kako je z učinkom? Ga moraš doseči v istem obsegu?

Zadeve se rešuje z monitorjem, vendar je treba v komunikaciji z monitorjem dokazati, da kazalnik bo dosežen. Doseči morate torej tisto, za kar ste se zavezali s podpisom pogodbe.

Q.49. Koliko časa si moraš rezervirati za nalaganje prijave in dokumentacije v portal?

Samo nalaganje ni časovno zamudno, če imate vsebino prijavnice že spisano. Part A in part C - KPI-ji vzameta več časa.

Q.50. Kako lahko prijavitelj, zlasti zasebni subjekt, ki želi prevzeti vlogo koordinatorja, vnaprej preveri svojo finančno sposobnost?

Prosimo, uporabite orodje [LFV Simulation](#). Upoštevajte, da gre zgolj za simulacijo. Če bo potrebna formalna ocena finančne sposobnosti, boste morali opraviti uradni postopek. Končna odločitev o morebitnih ukrepih, ki jih je treba sprejeti na podlagi ugotovljene finančne sposobnosti, je v pristojnosti organa, ki dodeljuje sredstva.

Q.51. Kaj pomeni »KPI« v delu C obrazca?

KPI pomeni kazalnike projekta LIFE (LIFE Project Indicators). V okviru dela C obrazca in glede na razpis, na katerega se prijavljate, boste v fazi oddaje celotne prijave videli različne različice dela C:

- a) Vsi prijavitelji bodo videli razdelek »Horizontalni kazalniki za vse prijavitelje v okviru programa LIFE (izpolnjevanje vseh kazalnikov v tem razdelku je obvezno)«. Gre za horizontalne kazalnike, ki se večinoma nanašajo na razdelek 1 Priloge II nove Uredbe o programu LIFE (kazalniki rezultatov in katalitični učinki) in večinoma zahtevajo odgovore z da/ne.
- b) Poleg obveznega razdelka boste glede na razpis lahko videli tudi neobvezen razdelek s kazalniki, ki se nanašajo na razdelek 2 Priloge II (kazalniki učinkov). Ti neobvezni kazalniki se lahko razlikujejo med posameznimi razpisi (npr. CET in ne-CET razpisi).

Upoštevajte, da se kazalniki programa razlikujejo od kazalnikov projekta LIFE, vendar so med seboj povezani, saj nekateri projektni kazalniki prispevajo k spremljanju uspešnosti celotnega programa LIFE. Več informacij o spremljanju in vrednotenju programa LIFE je na voljo [tukaj](#).

Q.52. Prijavnica lahko obsega največ 120 strani, minimalna velikost pisave pa je Arial 10, vendar pa imajo v predlogi za ta obrazec tabele, povezane z mejniki in rezultati privzeto velikost 9. Ali je mogoče ohraniti to velikost v teh tabelah?

Načelo je, da se upošteva format predloge brez sprememb ali odstranjevanja navodil. Nekatere tabele so v pisavi Arial 9, časovnice so v pisavi Arial 8. Besedilna polja so običajno v pisavi Arial 10. Zadostuje, da upoštevate oblikovanje predlog in ne spreminjate njenih velikosti ali oblike.

1.2. Finančna vprašanja

Q.1. Kolikšna so najvišja sredstva iz proračuna EU, ki jih lahko pričakujemo?

Najvišji znesek prispevka EU je odvisen od najvišje stopnje financiranja, ki velja za razpis, na katerega se prijavite. Pozorno preberite **poglavje razpisne dokumentacije o pravni in finančni ureditvi sporazumov o nepovratnih sredstvih**. Višina sredstev je prav tako prikazana [tukaj](#).

Q.2. Ali prijaviteljem ni več treba navesti urnih ali dnevni postavk?

Po sporazumu AGA in spremenjeni razpisni dokumentaciji je treba uporabljati mesečne stopnje. Za izračun in poročanje o dejanskih stroških osebja vas napotujemo na [obrazloženi sporazum o nepovratnih sredstvih](#).

Q.3. Ali pravilo 2 % za stalno/dodatno osebje vladnih organizacij velja za upravičence projektov v tem programskem obdobju 2021-2027?

"Pravilo 2 % za javne organe" ne velja za razpise LIFE 2021-2027.

Q.4. Ali je za javni organ mogoče, da je strošek osebja višji od finančnega prispevka k projektu? (npr. strošek osebja 260.000 EUR za projekt vreden 200.000 EUR)?

Finančni prispevek vsakega partnerja k projektu in razdelitev stroškov med različne kategorije stroškov (vključno z javnimi organi) je predmet odločitve, ki jo sprejme partnerstvo samo. Kljub temu upoštevajte, da je ocenjeni proračun za ukrep določen v Prilogi 2 (Vzorec sporazuma o nepovratnih sredstvih) / Prijavni obrazec, Upravni obrazci, Del A, Oddelek 3 - Proračun. Vsebuje ocenjene upravičene stroške in prispevke za ukrep, razčlenjene po udeležencih in proračunskih kategorijah. Upoštevajte tudi, dabo skupna stopnja financiranja projekta za stroške v vsakem primeru odstotek (za stopnjo glej ustrezní razpis [tukaj](#)) upravičenih stroškov ukrepa.

Upoštevajte, da prej veljavno "pravilo 2 %" ne velja več. Glede tega glej prejšnje vprašanje.

Q.5. Ali se lahko prispevek v naravi ("in kind") uporabi kot sofinanciranje?

Prispevka v naravi ni mogoče uporabiti kot sofinanciranje na ravni predložitve (v proračunskem delu A). Upravičenci lahko prispevke v naravi uporabijo za izvajanje projekta, vendar jih ni mogoče prijaviti kot strošek ali prihodek.

Q.6. V vzorčni pogodbi o donaciji, različica 1.0, oddelek 6.2, strani 26 in 27, so opombe 18, 19 in 20 na dnu strani s številko 20. Ali je to napaka?

To je bilo popravljeno.

Q.7. Ali ima lahko javni subjekt povezani subjekt (affiliate)?

Da, to je mogoče.

Q.8. Katere narodnosti so lahko povezani subjekti (affiliate)?

Za povezane subjekte veljajo enaki pogoji upravičenosti kot za upravičence. Za več informacij glejte poseben razdelek (člen 8 - Povezani subjekt) [obrazloženega sporazuma o nepovratnih sredstvih](#).

Q.9. Ali je treba v obrazcu za prijavo (del B, oddelek 4.4 "Proračun") poleg že omenjene "glej proračunsko tabelo" dodati še kakšen dodaten opis proračuna? Ali moramo v primeru, da opredelimo stroške za delovni paket, navesti razčlenitev stroškov na osebje, potovanja, podizvajalce, druge stroške ali samo skupne stroške za zadevni delovni sklop? Kako podrobne morajo biti utemeljitve za vsak strošek?

V oddelku 4.4 vam ni treba napisati ničesar.

Dokazati je treba utemeljeno povezavo med stroški in opisi, vključenimi v "podrobno proračunsko tabelo" in delovne sklope, kot je podrobno opisano v delu B, vendar brez nepotrebnega ponavljanja in/ali podrobnosti, ki niso pomembne za oceno splošne kakovosti proračuna ter izvajanje in spremljanje samega predloga (npr. ni treba razčleniti stroškov majhnih stroškovnih postavk).

Informacije / utemeljitve, predložene v ustreznih razdelkih "Podrobne proračunske tabele", zlasti v stolpcih "Opis podizvajalske pogodbe" in "Utemeljitev" (za "Druge neposredne stroške"), morajo prikazati in omogočiti oceno stroškovne učinkovitosti, stroškovne učinkovitosti in vloge / nujnosti stroškovnih postavk za izvajanje projektnih dejavnosti / doseganje ciljev projekta.

Za **večje stroškovne postavke in postavke, ki so ključne za uresničitev** obsega projekta, vključite informacije o količini (npr. načrtovana oprema, ki jo je treba kupiti), njihovih cenah na enoto in delovnem paketu.

Poleg tega se lahko, kot je navedeno v navodilih v podrobni proračunski tabeli, za te stroškovne postavke **dodajo dodatne vrstice pod obstoječimi**, da se zagotovi podrobna razčlenitev znotraj ene stroškovne kategorije za posameznega vlagatelja.

Q.10. Kam naj vključim stroške infrastrukture?

V delu A, v razdelku "Proračun", v stolpcu "Oprema" (ki vključuje stroške za opremo, infrastruktura in druga sredstva).

Kliknite na simbol "?", ki se pojavi na vrhu proračunske tabele, da si ogledate pojasnila o tem, katere vrste stroškov/prihodkov je treba vključiti v vsak stolpec.

V delu B, v prilogi excel "Podrobna proračunska tabela", v vrsticah "Oprema (vključno z infrastrukturo)". Upoštevajte, da morate pojasniti, ali stroški predstavljajo celotne stroške ali amortizacijo.

Q.11. Ali je še vedno mogoče amortizirati industrijski obrat za 100 % na projektu, če se po projektu uporablja za iste namene?

Če razpis dovoljuje, lahko opremo uveljavljate v celoti (če je skladna s klavzulo o trajnosti - "durability clause") ali pa jo amortizirajte v skladu z mednarodnimi standardi in vašimi notranjimi praksami (člen 6 [splošnega vzorčnega sporazuma o nepovratnih sredstvih LIFE](#)).

Klavzula o trajnosti pomeni, da se morajo upravičenci zavezati, da bodo po koncu ukrepa še naprej uporabljali in vzdrževali kupljeno in upravičeno opremo po polnih stroških za dejavnosti za doseganje ciljev ukrepa, razen če jih organ, ki dodeli pomoč, izvzame. Takšno opremo je treba uporabljati za te namene vsaj pet let po koncu ukrepa ali do konca njene ekonomske življenjske dobe (tj. do popolne amortizacije) - kar nastopi prej.

Q.12. V razpisnem dokumentu navajate "posebne pogoje za upravičenost stroškov za ta razpis" in v zvezi s stroški opreme navajate "polni stroški + amortizacija za navedeno opremo". Ta izjava je nekoliko zmedena, kaj so upravičeni stroški za opremo? Celotni stroški ali stroški amortizacije med izvajanjem projekta?

Glej prejšnje vprašanje.

Če za določen kos opreme niso izpolnjeni pogoji trajnosti, morate vključiti le stroške amortizacije v življenjski dobi projekta.

Q.13. Kakšna je zgornja meja upravičenih stroškov, pri katerih se uporablja amortizacija (oprema)? Ali je to le polovica nakupne cene ali celotna cena in ali pravilo velja različno za javne in zasebne organe?

Glede na razpis LIFE (npr. SAP, SIP, SNAP, TA-R) se lahko stroški nakupa opreme v celoti prijavijo kot upravičen strošek, če so izpolnjeni pogoji trajnosti (kot je določeno v Prilogi 5 k [vzorcu sporazuma o nepovratnih sredstvih LIFE](#)).

Pri razpisih, ki ne predvidevajo klavzule o trajnosti ali če ti pogoji trajnosti za določen kos opreme niso izpolnjeni, morate vključiti samo stroške amortizacije v življenjski dobi projekta. Vnaprej določena zgornja meja ni določena, pravilo pa velja enako za javne in zasebne organe.

Q.14. Ali lahko pojasnite izraz finančni prispevki, ki je naveden v proračunski tabeli 3 v delu A. Ali se nanaša na prispevke tretjih oseb? Enako vprašanje velja za izjavo o sofinanciranju - ali se predložena predloga nanaša samo na organizacije, ki so tretje osebe?

Stolpec "finančni prispevki/ EUR" se dejansko nanaša na sofinanciranje s strani tretjih oseb, ki sofinancirajo del proračuna projekta, ki ni pokrit s sofinanciranjem LIFE ali drugimi viri prihodkov, navedenimi v drugih stolpcih proračunske preglednice. Podobno se izjava o sofinanciranju nanaša samo na te tretje osebe, ki sofinancirajo.

Q.15. Iz katerih virov in kako se lahko financira lastni prispevek upravičencev?

Pod "lastna sredstva" morajo prosilci navesti znesek lastnih sredstev, ki jih bodo predvidoma uporabili za izvedbo ukrepa. "Lastna sredstva" pomenijo sredstva, ki jih ima upravičenec na voljo in niso posebej povezana z ukrepom, predloženim v financiranje. Tipični primeri so lahko finančna sredstva, ki jih upravičenec črpa neposredno iz svoje komercialne dejavnosti, ali sredstva, ki izhajajo iz upravičenčevih letnih sredstev za poslovanje (na primer javna univerza, ki prejema splošno letno subvencijo od nacionalnega ministrstva).

V rubriki "finančni prispevki" morajo prosilci navesti znesek finančnih prispevkov, ki jih pričakujejo/so jih že prejeli iz drugih virov. "Finančni prispevki" se nanašajo na sredstva, ki jih upravičencu dodelijo tretje osebe, da se uporabijo posebej za isti ukrep, kot je ukrep, predložen v financiranje (npr. posebna subvencija/donacija upravičencu, ki se financira na nacionalni ravni in zajema isti ukrep).

Q.16. Razumem, da je v skladu z določbami razpisne dokumentacije lastni prispevek lahko plače prostovoljcev? Ali je lahko lastni prispevek nefinančni, npr. tekoči stroški dejavnosti upravičenca, plače zaposlenih, ki so pooblaščen za izvajanje projekta, itd.

Lastni prispevek je del upravičenih stroškov, ki jih financira/plača upravičenec sam (tj. ne iz prihodkov projekta ali sofinancerjev tretjih oseb ali nepovratnih sredstev EU).

Če je torej upravičenih stroškov 100 in EU financira 60, je treba preostalih 40 financirati z lastnim prispevkom, razen če obstajajo finančni prispevki (sofinancerji tipa tretje osebe) ali prihodki projekta. Če torej v zgornjem primeru ni pričakovanih prihodkov od sofinancerjev, ki so tretje osebe, niti

prihodkov projekta, potem bo treba 40 pokriti z "lastnimi sredstvi" upravičenca. (kar pomeni, da bo upravičenec plačal stroške iz lastnih finančnih sredstev).

Navodila, ki jih imate v spletnem orodju (s klikom na "?", ki se prikaže nad proračunsko tabelo v Del A) prikazuje naslednje:

Income generated by the project
Please enter the expected income generated by the project (revenues).

In kind contributions
Please enter the in-kind contributions you expect to receive (i.e. non-financial resources made available free of charge by third parties) . Not applicable for Horizon Europe.

Financial contributions
Please enter the financial contributions you expect to receive.

Own resources
Please enter the amount of expected own resources used for the implementation of the action.

Upoštevajte, da prispevki v naravi niso upravičeni v okviru programa LIFE.

Prostovoljci ne prejema plače, zato v računovodskem sistemu ne bi smelo biti stroškov plač prostovoljcev. Lahko pa jih prikažete kot strošek v obliki stopenj na enoto, znesek pa se bo upošteval pri določitvi prispevka EU (tako se prispevek EU umetno poveča). Pri nekaterih razpisih LIFE prostovoljci niso dovoljeni, zato preberite besedilo razpisa.

Tekoči stroški so zajeti v 7-odstotni pavšalni stopnji posrednih stroškov in so prav tako del upravičenih stroškov.

Q.17. Kako lahko subjekt, ki namerava predložiti predlog LIFE kot koordinator, vnaprej preveri svojo finančno zmogljivost?

Subjekt lahko opravi samopreverjanje z uporabo simulacijskega orodja na naslednji povezavi: [Financial capacity assessment - Online Manual - Funding Tenders Opportunities \(europa.eu\)](#)

Upoštevajte, da gre le za simulacijo. Če je potrebna uradna ocena finančnih zmožnosti, boste morali opraviti uradni postopek, končno odločitev o morebitnih ukrepih, ki jih je treba izvesti na podlagi rezultatov ocene finančnih zmožnosti, pa sprejme organ, ki izda dovoljenje.

Q.18. Ali so dovoljeni notranji računi in računi med upravičenci

Notranje izdajanje računov in izdajanje računov med upravičenci v okviru programa LIFE ni dovoljeno.

Q.19. Kakšne omejitve ima javna uprava pri sklepanju pogodb s podizvajalci?

Enake omejitve kot zasebni subjekti, ki sodelujejo pri projektu.

Sklepanje pogodb s podizvajalci lahko zajema le omejen del projekta, nekaterih nalog pa koordinator ne sme oddati v podizvajanje (glej člen 7 [vzorčnega sporazuma o nepovratnih sredstvih LIFE](#)). V okviru programa LIFE je omejitev 30 % skupnih upravičenih stroškov za sklepanje pogodb s podizvajalci. Izjemoma se lahko preseže, vendar le, če je to dobro utemeljeno, v primerih, ko za izvedbo vseh dejavnosti ni na voljo potrebnih znanj in spretnosti. Podizvajalske pogodbe morajo izpolnjevati splošne pogoje za upravičenost in jih je treba oddati z uporabo običajnih nabavnih praks upravičenca - če te zagotavljajo podizvajalske pogodbe z najboljšim razmerjem med ceno in kakovostjo (ali po potrebi najnižjo ceno) in če ni navzkrižja interesov.

Poleg tega morajo upravičenci, ki so "naročniki" v smislu direktiv EU o javnih naročilih, upoštevati tudi veljavno nacionalno zakonodajo o javnih naročilih.

Q.20. Ali se lahko preostalih 40 % sofinancira z drugimi javnimi sredstvi ali mora upravičenec prispevati najmanj % lastnih sredstev? Če da, koliko bi znašal ta minimalni delež?

Preostali odstotek, ki se ne financira iz sredstev EU, se lahko financira z drugimi zasebnimi ali javnimi sredstvi, če ta ne prihajajo iz EU. Upravičencu ni treba sofinancirati z lastnimi sredstvi. (Za več informacij glej 1.1.Q.7.).

Q.21. Ali lahko upravičenec po zaključku projekta opremo proda ali da v najem tretji osebi (ki ni upravičenec), če pogodba določa, da bo tudi novi subjekt izpolnjeval klavzulo o trajnosti?

Prenos opreme (brezplačno, prodaja ali najem) na podlagi klavzule o trajnosti po zaključku ukrepa ni dovoljen. V klavzuli o trajnosti je navedeno, da se mora upravičenec/povezani subjekt zavezati, da bo še naprej uporabljal in vzdrževal opremo.

Q.22. V katero kategorijo stroškov spada strošek nadomestila za najem zemljišča?

V projektni prijavi se v "Detailed budget table" ta strošek zavede v kategorijo *Other direct costs, Land purchase*, in sicer pri upravičencu oz. povezanem subjektu, ki bo nakup oz. najem zemljišča izvedel.

POZOR: Stroški za nakup zemljišč od zasebnih subjektov (ali dolgoročni najem zemljišč ali enkratna nadomestila za pravice do uporabe zemljišč) so upravičeni, le če je tako navedeno v razpisnih pogojih. Natančno preberite besedilo razpisa, na katerega se prijavljate. Za več informacij glede pogojev za nakup oz. najem zemljišča si preberite člen 6.2.D.[X] > LIFE Land purchase v [Annotated Grant Agreement](#).

Q.23. Kako je s stroški prostovoljcev? Kam spadajo?

Prostovoljci spadajo pod stroške osebja, natančneje pod A5 Personnel costs. Delo prostovoljcev (torej oseb, ki svobodno, neobvezno in brez plačila delajo za organizacijo) v okviru projekta se lahko prijavi kot strošek, če je to navedeno kot upravičeno v razpisni dokumentaciji in če izpolnjuje splošne pogoje upravičenosti. Strošek zanje se izračuna po sistemu "unit costs", višino upravičenih stroškov zanje lahko najdete [tukaj](#). Stroške zanje tudi zapišete v tabele za proračun projekta v prijavnici.

Dodatne omejitve: Stroški prostovoljcev ne smejo presežati 50 % stroškov projekta in pa skupna vsota EU sofinanciranja za projekt mora biti manj kot vsota upravičenih stroškov minus stroški za prostovoljce.

Za več informacije si preberite poglavje *Volunteers (A.5): Types of costs — Forms — Eligibility conditions — Calculation* v [Annotated Grant Agreement](#).

Q.24. Je lahko s.p. zaveden tekom celega projekta kot staff?

Program LIFE v praksi spodbuja zaposlovanje. S.p.-ji po slovenski zakonodaji ne morajo spadati pod A2 kategorijo (primer so in-house consultants), zato so lahko njihovi "Personnel" stroški upravičeni samo pod A4 kategorijo, vendar morajo v tem primeru biti navedeni kot upravičenec projekta.

Q.25. Ali je davek na dodano vrednost (DDV) upravičen strošek?

DDV je upravičen strošek, če skladno z nacionalno zakonodajo **nimate** pravice do vračila oz. odbitka DDV **IN** ta strošek plača upravičenec, ki ni davčni zavezanec. Za bolj podrobna navodila glejte DDV kot upravičenega stroška in nasvetov glede evidentiranja glejte strani 143 - 145 v [AGA](#).

Q.26. Vezano na subcontracting, ko se kreira WP, je čudno, če je večina enega WP na subcontractingu?

Pri podizvajalcih je treba biti pozoren, da ne zasedajo prevelik odstotek dela v posameznem delovnem sklopu, drugače lahko CINEA argumentira, da morajo v projektu nastopiti kot upravičenec, saj je njihovo delo očitno ključno za izvedbo določene aktivnosti. Prav tako stroški podizvajalcev ne smejo presežati 30 % vrednosti projekta.

Q.27. Kako se izplačuje kilometrina za potne stroške?

Potni stroški so del "Travel and subsistence costs" in spadajo pod "Purchase costs", v kolikor gre za stroške osebja, torej "Personnel". Potni stroški morajo izpolnjevati vse potrebne pogoje, da se jih obravnava kot upravičene (nastali v času izvajanja aktivnosti, nujni, povezani z aktivnostjo...).

Vsi potni stroški morajo biti omejeni na potrebe aktivnosti, poleg tega morajo biti ustrezno evidentirani. Več informacij v poglavju *C.1 Travel and subsistence (all programmes except RFCS, CCEI)* v [Annotated Grant Agreement](#).

Način obračunavanja:

- a) **Actual costs** (najbolj pogost način za program LIFE): na podlagi dejansko nastalih stroškov in v skladu z običajnimi praksami upravičenca v zvezi s potovanji.
- b) **Unit costs** (preverite v razpisu, če je to dovoljeno): kot stroški na enoto v skladu z metodo iz [Priloge 2a](#), če so zajeti v Sklepu C(2021)35, sicer pa kot dejansko nastali stroški in v skladu z običajnimi praksami upravičenca v zvezi s potovanji. Potovanje pod 50 km se obračunava po metodi Actual costs, za ostale razdalje in načine prevoza pa si oglejte metode kalkulacije v poglavju *Travel and subsistence costs (unit costs) (D.1): Types of costs — Form — Eligibility conditions — Calculation* v [Annotated Grant Agreement](#).

Q.28. Ali so potni stroški za osebo, ki ni projektno osebje, vendar je pot za to osebo povezana s projektno aktivnostjo (npr. direktor organizacije upravičenca), upravičeni stroški?

Da. Potni stroški posameznikov, ki niso projektno osebje in so povezani z izvedbo projektne aktivnosti (npr. sestanki, stroški prevoza za predavatelje na delavnicah ipd.) so upravičeni stroški.

POZOR: V proračunski tabeli te stroške načrtujete v kategorijo "Other direct costs → Other goods, works and services". Za potne stroške osebja zaposlenega na projektu se ti stroški načrtujejo v kategoriji other direct costs → Travel & subsistence. Potni stroški morajo biti izračunani skladno s pravili organizacije, v primeru revizije potrebujete za izkazovanje upravičenosti stroška vsaj potni nalog in npr. program dogodka ali podpisno listo v primeru sestanka ter dokazilo, da so bili potni stroški izplačani.

Q.29. Ali naj pri pripravi prijave že upoštevamo tveganje, da lahko v času pogajanja pride do znižanja stroškov osebja?

Pri izračunu stroškov osebja bodite realistični, da se izognete morebitnemu znižanju razpoložljivega proračuna v fazi pogajanja. Izkušnje iz prakse kažejo, da so previsoko zastavljeni stroški osebja pogosto razlog za slabo oceno projekta. Vrednost za denar (value for money) je pomemben ocenjevalni kriterij.

Q.30. Kako ravnati v primeru večjih odklonov med načrtovanim proračunom in dejanskimi stroški, ki so nastali zaradi velikega povišanja cen storitev?

O večjih odklonih vedno obvestite projektnega monitorja, ki vam bo svetoval glede na vaš projekt in kontekst. V nobenem primeru pa se ne bo zvišal delež EU sofinanciranja, ki ste ga prejeli skladno s sporazumom (Grant Agreement). LIFE je precej fleksibilen program, ki dovoljuje tudi naknadno prerazporeditev proračuna med aktivnostmi (za projekte od leta 2021 dalje ne velja več pravilo premeščanja sredstev v višini 20 % stroška). Vendar se pred večjim prerazporejanjem o tem posvetujte s projektnim monitorjem.

Q.31. Ali se zaposlitve plačane iz drugih sredstev šteje kot sofinanciranje?

Če je oseba, ki dela na projektu, plačana iz drugih sredstev in torej njegovo delo ni strošek upravičenca, ki je odgovoren zanj, je z vidika LIFE programa ta oseba "brezplačen" delavec in bi se to najverjetneje zavedlo pod prispevek v naravi. Več o tem si lahko preberete v poglavju 9.2 *Third parties giving in-kind*

contributions v [Annotated Grant Agreement](#).

Q.32. Ko planiramo plače, delamo na projekcijah staff costs za 2026, ali na aktualnih podatkih?

Delajte na podlagi lanskih plač, ampak v proračun projekta načrtujte dvig plač.

Q.33. Izjava o DDV-ju od FURSa je še potrebna? Revizorka je za vse upravičence, ki so hoteli uveljavljati DDV to izjavo.

Po zadnjih informacijah FURS ne izdaja več takšnih potrdil, temveč zadostuje izjava o plačanih davščinah.

Q.34. Ali je potrebno za študentsko delo imeti časovnice za opravljeno delo?

Vsem izvajalcem projektov priporočamo, da evidentirajo vsako vrsto dela, ki spada pod "Personnel" s časovnicami, v primeru revizijske kontrole.

Q.35. Koliko je fleksibilnosti pri spremembah kategoriziranja stroškov?

LIFE je pri tem fleksibilen. Zadeve je potrebno vseeno komunicirati s projektnim monitorjem. Pri prijavi pa to tudi ni razlog, da bi vam zavrnilo projekt. V procesu usklajevanja bi vam svetovali, da določene stroške prekategorizirate.

Q.36. Sofinanciranje opreme - je to vezano na razpis? Kako je z amortizacijo?

Ja, pozorno morate prebrati vsak razpis, saj so tam določeni pogoji za upravičenost stroškov opreme. Možnosti za amortizacijo sta dve:

- a) Upravičena je samo amortizacija: Upravičeni stroški so sami tisti, ki se amortizirajo po mednarodnih računovodskih standardih in vaših uveljavljenih praksah znotraj podjetja. Tukaj velja tudi, če opremo najemate, če strošek najema ni višji od stroška amortizacije.
- b) Upravičen je celotni strošek nakupa opreme: Nakup opreme se lahko prijavi kot celotni kapitalizirani strošek, če izpolnjuje pogoje upravičenosti, ki veljajo za tovrstno kategorijo stroškov.

Za več informacij si preberite poglavje *C.2 Equipment* v [Annotated Grant Agreement](#).

Q.37. Kam bi spadalo študentsko delo, če bi bil študent najet samo za izvedbo ene naloge?

Odvisno, kako bo izplačano – če bo izplačilo preko študentskega servisa, je to pod Personnel costs.

Q.38. Ali bo del prispevka EU nakazan ob začetku projekta? Če da, ali bo nakazan koordinatorju ali neposredno posameznim upravičencem?

Vsa plačila se izvedejo koordinatorju, ki je nato odgovoren za razdelitev finančnih sredstev med upravičence, kot je dogovorjeno. Prvo predplačilo bo nakazano koordinatorju v 30 koledarskih dneh po začetku veljavnosti sporazuma o dodelitvi sredstev (ali po prejemu finančnega jamstva, če je to zahtevano).

1.3. Ključni kazalniki na ravni projekta (KPI)

Q.1. Ali so ključni kazalniki uspešnosti novega programa LIFE (2021-27) enaki tistim iz prejšnjega programa (2014-2020)?

Ne, novi KPI-ji iz uredbe LIFE se razlikujejo od KPI-jev iz prejšnje uredbe. Več informacij o novih KPI-jih LIFE je na voljo v Prilogi II k novi uredbi LIFE ("Uredba (EU) 2021/783 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. aprila 2021 o vzpostavitvi programa za okolje in podnebne ukrepe (LIFE) in razveljavitvi Uredbe (EU) št. 1293/2013").

Q.2. Ali bodo morali prijavitelji k vlogi priložiti datoteko KPI v Excelu, kot v prejšnjih razpisih programa LIFE (2014-20)?

Ne, excelova datoteka KPI-jev iz prejšnjega programa LIFE (2014-20), ki se je uporabljala v fazi popolne prijave predloga, ni več potrebna. Nadomestili so jo dinamični obrazci KPI, C del, ki jih bodo morali prijavitelji izpolniti neposredno na portalu za financiranje in razpise skupaj s preostalo vlogo.

Q.3. Ali bodo morali prijavitelji izpolniti obrazce KPI, C del, za konceptualna pojasnila?

Ne, prosilci bodo morali izpolniti obrazec KPI del C samo, ko bodo predložili popolne predloge (npr. pri enostopenjskih razpisih ali fazi popolnega predloga pri dvostopenjskih razpisih).

Q.4. Na različne razpise LIFE se prijavljam z različnimi predlogi in v fazi popolnega predloga so obrazci KPI, del C, za vsak razpis drugačni. Ali je to normalno?

Da, glede na razpis, na katerega se prijavljate, bodo prosilci pri popolni vlogi videli različne KPI, del C:

- a. Vsi prosilci bodo videli obvezen razdelek KPI. To so horizontalni ključni kazalniki uspešnosti, ki so večinoma povezani z oddelkom 1 Priloge II k novi uredbi LIFE (kazalniki rezultatov in kazalniki katalitičnega učinka) in večinoma zahtevajo odgovore da/ne.
- b. Poleg obveznega razdelka s ključnimi kazalniki uspešnosti in odvisno od razpisa lahko prijavitelji vidijo tudi razdelek z neobveznimi ključnimi kazalniki uspešnosti, ki so večinoma povezani z oddelkom 2 Priloge II k novi uredbi LIFE (kazalniki rezultatov). Ta neobvezni razdelek se lahko med razpisi razlikuje (npr. razpisi CET (Prehod na zeleno energijo) in razpisi, ki niso CET).

Q.5. Prijavljam se za sredstva LIFE in obrazec KPI del C vsebuje obvezni in neobvezni del. Ali moram vnesti podatke v vse razdelke in ključne kazalnike uspešnosti?

Ne, prosilci morajo zagotoviti podatke (večinoma odgovore da/ne) samo v obveznem razdelku o ključnih kazalnikih uspešnosti. O razpoložljivih neobveznih ključnih kazalnikih uspešnosti jim ni treba poročati. Vlagatelji lahko zagotovijo podatke o teh neobveznih KPI, za katere menijo, da so pomembni za njihov predlog. Če pa ni izpolnjen noben od neobveznih ključnih kazalnikov uspešnosti, lahko ocenjevalci podvomijo o dodani vrednosti in vplivu predloga na okolje ter o jasnosti predloga.

Q.6. Želim poročati o dodatnih ključnih kazalnikih uspešnosti, ki niso vključeni v obrazec KPI del C. Ali lahko to storim?

Vlagatelji lahko o dodatnih KPI poročajo samo prek obrazca KPI del C v razpisih SAP (NAT (narava), CEQL (krožno gospodarstvo in kakovost življenja) in CLIMA) in STRAT (SIP/SNAP). V tem primeru lahko vlagatelji v meniju neobveznega oddelka izberejo "Drugi KPI, specifični za projekt" ter poročajo vrednosti in enote, ki se jim zdijo primerne. Pri drugih razpisih se lahko takšno poročanje o dodatnih ključnih kazalnikih uspešnosti izvede le v glavnem besedilu predloga.

Q.7. Ali morajo vlagatelji pri neobveznih KPI upoštevati opozorila/navodila v dinamičnih obrazcih iz dela C KPI (npr. glede pričakovanega povečanja ali zmanjšanja za vsak KPI)?

Ne, prosilcem ni treba upoštevati opozoril/navodil. Če pa ne upoštevajo navodil in napotkov, potem tvegajo, da bo njihov predlog kaznovan, saj se bo zdelo, da je predlog okoljsko ali družbenoekonomsko škodljiv (npr. ker nimajo problematične izhodiščne vrednosti ali ker povečujejo škodljive emisije, namesto da bi jih zmanjševali).

Q.8. Za neobvezne ključne kazalnike uspešnosti so vnaprej določene vrednosti. Ali jih lahko spremenim?

Da, vlagatelji lahko spremenijo vnaprej določene vrednosti v skladu s posebnostmi svojega predloga. Vendar vlagateljem svetujemo, da upoštevajo vsa opozorila/navodila, ki so priložena vsakemu ključnemu kazalniku uspešnosti. Upoštevajte, da opis KPI s prednastavljenimi vrednostmi vključuje omembo te prednastavitve. Če vlagatelji pri KPI ugotovijo vnaprej določene vrednosti, ki ne ustrezajo opisu KPI, naj jih ne upoštevajo, saj gre verjetno za tehnično težavo IT.

Q.9. Ali lahko prijavitelji za neobvezne KPI poročajo o KPI z uporabo druge enote, kot so enote, navedene v obrazcu KPI, del C?

Ne, vlagatelji morajo poročati o vrednostih z uporabo enot, ki so navedene za vsak neobvezen KPI. V nasprotnem primeru tvegajo, da bo njihov predlog kaznovan zaradi pomanjkanja jasnosti. Uporaba komentarjev za vpis prave enote ne bo zmanjšala tega tveganja. Če vlagatelji ne morejo navesti vrednosti za neobvezne KPI z uporabo vnaprej določenih enot v obrazcih dela C KPI, morajo o teh KPI poročati z uporabo možnosti "Drugi KPI, specifični za projekt" ali samo v glavnem besedilu predloga.

Q.10. Kaj pomenijo znaki "?", "+", "-" in ">" ob ključnih kazalnikih uspešnosti?

Znak "?" zagotavlja dodatne informacije o ustreznem KPI. Znak "+" pomeni, da lahko o istem KPI poročate večkrat. S klikom na "+" se prikažejo novi vnosi ustreznega KPI. To velja zlasti za KPI, ki vključujejo izbirno okno (npr. ravnanje z odpadki), zato bodo morda vlagatelji želeli poročati o vrednostih za več elementov (npr. pri odpadkih bodo morda želeli poročati o vrednostih za izrabljene baterije in izrabljena vozila). Z znakom "-" lahko izbrišete enega od vnosov, narejenih z znakom "+". Ko kliknete na "+" ter izpolnite in shranite vrednosti KPI, se vnesene vrednosti prikažejo pod glavo KPI. Poleg vrednosti bosta prikazana "-" in ">". Če kliknete na "-", boste izbrisali vnos, ki ste ga opravili. Če kliknete ">", se prikažejo vsi podatki, ki ste jih vnesli v določen vnos.

Q.11. Kakšen je postopek izpolnjevanja dinamičnega obrazca KPI del C? Ali ga moram po izpolnitvi naložiti skupaj z vlogo?

Vlagatelji morajo v glavnem meniju predloga klikniti na del C (če je na voljo). Če je del C KPI na voljo za njihove razpise, morajo izpolniti dinamični obrazec za del C KPI (obvezni in morebitni drugi ustrezni KPI, če je primerno). Ko končajo z vnosom podatkov, jih morajo shraniti z gumbom "Shrani podatke" v dinamičnem obrazcu. Na tej točki lahko izvečejo svoje KPI tudi v obliki PDF (z uporabo gumba "View PDF"). PDF, ki ga bodo videli, bo sistem samodejno vključil v njihov končni polni predlog PDF. Vlagateljem torej ni treba naložiti datoteke KPI del C v obliki PDF kot priloge k svojemu predlogu. Vendar morajo vlagatelji ob predložitvi celotnega predloga preveriti, ali končni PDF s celotnim predlogom vključuje podatke KPI, del C. Če temu ni tako, gre za tehnično težavo IT, zato morajo vlagatelji datoteko KPI PDF naložiti v priloge svojega predloga in o tem obvestiti IT portala za financiranje in razpise.

Q.12. Ali obstaja omejitev, koliko območij Natura 2000 lahko izberem v razdelku za izbiro konteksta v delu C?

Odvisno od razpisa LIFE lahko neobvezni oddelek KPI v delu C vključuje oddelek za izbiro konteksta. V tem razdelku Context Selection lahko prijavitelj izbere območja Natura 2000, ki jih namerava obravnavati njegov projekt. Da bi se izognili preobremenitvi informacijskega sistema eGrants, vlagateljem priporočamo, da omejijo število izbranih območij Natura 2000 na manj kot 100 in izbrati le tiste, ki so jasno povezani s projektom (npr. kjer so predvideni konkretni ohranitveni ukrepi, nakup zemljišč in/ali kjer bo kot neposredna posledica projekta izdelan nov načrt upravljanja ali določeno novo območje). Če želijo vključiti več kot 100 območij, predlagamo, da prijavitelji poleg 100 območij Natura 2000, izbranih v delu C, v delu B prijave kot sliko ali prilogo predložijo tudi dodaten seznam z vsemi ustreznimi območji Natura 2000. V del B morajo vključiti kratek komentar, v katerem izpostavijo to vprašanje.

Q.13. Ali lahko vidimo seznam ključnih kazalnikov uspešnosti ali dejansko okolje, prek katerega morajo prosilci vnaprej zagotoviti ključne kazalnike uspešnosti?

V pomoč pri zagotavljanju ključnih kazalnikov na ravni projekta (KPI) v vaši vlogi lahko na spletišču LIFE najdete seznam ključnih kazalnikov na ravni projekta, ki se uporabljajo za različne razpise, in si ogledate ustrezno video predstavitev KPI, ki prikazuje okolje dinamičnega obrazca LIFE KPI del C. <https://www.youtube.com/watch?v=b6yQFTN09kA>

Seznam ključnih kazalnikov uspešnosti programa LIFE: <https://cinea.ec.europa.eu/system/files/2022-05/eGrants%20KPIs%20short.pdf>

Videoposnetek ključnega kazalnika uspešnosti LIFE, del C:

<https://www.youtube.com/watch?v=b6yQFTN09kA>

2. Standardni projekti ukrepov (SAP)

2.1. Vprašanja, pomembna za vse razpise SAP

Q.1. Ali je obvezno imeti aktivnosti v več državah, in če da, v koliko?

V okviru razpisov za standardne projekte ukrepov ni obvezno izvajati aktivnosti v več upravičenih državah (glej 1.1 Q.1). Vendar lahko projektni predlog v postopku izbire dobi dodatne točke, če obstajajo zadostni dokazi, da bo nadnacionalno sodelovanje prispevalo k varstvu okolja, narave ali podnebja.

V tem kontekstu se "nacionalno" nanaša na sodelovanje med državami članicami EU ali na sodelovanje med državami članicami in državami upravičenkami, ki sodelujejo v programu LIFE v skladu s členom 6 Uredbe LIFE.

Dejavnosti zunaj držav upravičenk ne bodo prinesle dodatnih točk pri ocenjevanju predloga.

Q.2. Ali lahko v projektni predlog vključimo tekoče aktivnosti?

Ne, ukrepi, ki se izvajajo že pred uradnim začetkom projekta LIFE, niso upravičeni. V svoj predlog lahko vključite ukrepe, ki se po pogostosti ali intenzivnosti bistveno razlikujejo od prejšnjih ali tekočih dejavnosti.

Izjemoma lahko predlog vključuje ukrepe, ki so bili izvedeni in zaključeni v preteklosti in ki bi se s podobno pogostostjo ali intenzivnostjo ponovili med novim projektom LIFE. V teh primerih morajo vlagatelji predložiti dokazila, da teh ukrepov ne bi bilo mogoče izvesti brez projekta LIFE.

Q.3. Kaj mislite s "trajnostjo projekta"?

Projekti LIFE so velika naložba, zato Evropska unija pripisuje velik pomen trajnosti teh naložb. Srednjeročna in dolgoročna trajnost pomeni, da se rezultati projekta ohranijo tudi po uradnem zaključku projekta LIFE. Projektni partnerji morajo razmisliti, kako bodo naložbe programa zagotovljene, razvite, uporabljene, ponovljene ali prenesene med projektom ali po njegovem koncu.

Vlagatelji morajo v svojem predlogu opisati strategijo za uspešno nadaljevanje, ponovitev in/ali prenos rezultatov projekta. To vključuje naloge za povečanje učinkov projektnih rešitev in mobilizacijo širše uporabe, ki bo dosegla kritično maso, med projektom LIFE in/ali kratkoročno ali srednjeročno po njegovem zaključku. To presega prenos znanja in mreženje ter vključuje uporabo rešitev, razvitih ali uporabljenih v projektu, v praksi po koncu projektnega obdobja, drugje ali za drug namen.

Q.4. Ali program LIFE na kakršen koli način financira raziskave? Ali se osredotoča le na razvoj tehnologije in najboljše prakse?

Obzorje Evropa (Horizon Europe) je instrument, ki je posebej namenjen raziskavam. Raziskave niso glavni cilj programa LIFE in ne bi smele biti glavni cilj projekta LIFE. Vendar se lahko v okviru projekta LIFE izvajajo omejene raziskave, namenjene izboljšanju in razširitvi podatkov o znanju, na katerih temelji projekt. Raziskave morajo biti strogo omejene in neločljivo povezane s cilji projekta, prijavitelj pa mora podrobno pojasniti, kako je pravilno izvajanje projekta odvisno od teh raziskovalnih dejavnosti, in pokazati, da obstoječa znanstvena podlaga ne zadostuje ter kako bo dodatno znanje uporabljeno za izvajanje projektnih ukrepov. V takem primeru se znanstvene publikacije štejejo za pomembne rezultate projekta.

Ne pozabite, da se morajo projekti, ki razvijajo novo tehnologijo v skladu z opredelitvijo projektov LIFE SAP, izvajati v operativnem obsegu in pod pogoji, ki omogočajo doseganje učinkov, določenih v merilu za dodelitev "Učinek" ("Impact") (glej oddelek 9 ustreznega razpisnega dokumenta).

Q.5. Ali lahko opredelite dohodek iz ukrepa?

Kadar projekt v času svojega trajanja ustvari prihodke, jih je treba navesti, da se prepreči, da bi financiranje LIFE pri seštevanju stroškov in nepovratnih sredstev LIFE povzročilo skupno pozitivno številko (torej stroški + LIFE nepovratna sredstva + sredstva izven financiranja programa LIFE + prihodki).

Pričakovane prihodke projekta je treba vključiti v pregledno proračunsko tabelo v obrazcu A pod stolpec "Prihodki, ustvarjeni s projektom".

Q.6. V predlogah dela B je za več oddelkov navedeno "n/a for stage 1", kaj to pomeni?

Nekateri razpisi lahko vključujejo dvostopenjski postopek; v tem primeru obrazcev z oznako "n/a for stage one" na 1. stopnji ni treba izpolniti.

Če je vaš razpis enostopenjski, morate izpolniti vse dele obrazcev.

Q.7. Ali lahko navedete primere aktivnosti replikacije? Kakšna je razlika med aktivnostmi replikacije, prenosljivostjo, mreženjem in dolgoročno trajnostjo rezultatov projekta?

Replikacija bi pomenila izvajanje rešitev projekta, ki je bil razvit in izveden, v istih sektorjih drugje. Prenosljivost se nanaša na strateške projekte in pomeni izvajanje rešitev, pridobljenih v projektu, ki se uporabljajo v drugem sektorju in na drugih področjih. To mora biti projekt, za katerega se je izkazalo, da ga je mogoče ponoviti. Strategije replikacije ne smemo zamenjevati s strategijo razširjanja ali mreženja.

Q.7. Razlika med replicability in upscaling?

Replicability oz. Ponovljivost pomeni, da se metode, tehnike ali pristop projekta lahko ponovijo v nekem drugem okolju, sektorju ali kontekstu. Npr. če je projekt v štirih različnih podnebnih območjih preizkusil na podnebje odporne kmetijske tehnike in dokazal, da bi lahko podobne metode delovale po vsej Evropi. Upscaling pomeni, da se potencirajo rezultati nekega projekta. Torej, da se uporabi nekaj, kar je projekt dosegel, njegove rešitve, in se jih razširi s pomočjo zasebnih ali privatnih subjektov ali s pomočjo mobiliziranja drugih finančnih instrumentov.

Q.8. Kakšen je bil prag na dosedanjih call-ih, da so bili projekti financirani?

Številka je odvisna od podprograma in možnih tem, ki se nahajajo znotraj podprogramov. V letu 2024 je izmed vseh SAP projektov iz vseh podprogramov najnižji financiran projekt dosegel 57,25 od 100 možnih točk. Povprečje doseženih točk projektov, ki so bili financirani, je bilo 68.

Q.9. Razpisi SAP so zelo praktično usmerjeni. Ali se lahko naslavlja tudi odločevalski procesi?

Da, izkušnje iz projektov LIFE kažejo, da lahko ti projekti prispevajo k oblikovanju odločevalskih procesov na področju obravnavane okoljske problematike. Prispevek k oblikovanju politik je torej lahko del prijave, vendar le, če so z njim povezane aktivnosti skladne z usmeritvami Evropske komisije glede financiranja dejavnosti, ki se nanašajo na razvoj, izvajanje, spremljanje in uveljavljanje zakonodaje in politik EU. Poleg tega so takšne aktivnosti lahko le dopolnilo k osrednjim tehničnim ukrepom projekta. Za več informacij glejte razpisno dokumentacijo.

2.2. Vprašanja, ki se nanašajo samo na SAP Narava in biotska raznovrstnost

Q.1. Ali še vedno velja 25-odstotno pravilo glede proračuna, namenjenega konkretnim ukrepom za ohranjanje narave?

To pravilo ne velja več, vendar morajo imeti vsi projekti cilje in rezultate SMART (specifičnost, izmerljivost, dosegljivost, ustreznost, časovna omejenost). Tako bodo ocenjevalci lahko razumeli, kako pomemben in nujen je projekt. Konkretne aktivnosti, ki temeljijo na učinkih, so predpogoj za prednostno razvrstitev predlogov. Projekti morajo še vedno zagotavljati konkretne in znatne koristi in učinke ohranjanja narave, da bi bili ocenjeni višje. Čisto intelektualni, akademski ali raziskovalni projekti niso zajeti.

Q.2. Če moj projekt ustreza samo eni prednostni nalogi politike (npr. nameravam delati samo na tem, da se narava vrne na kmetijska zemljišča), ali bo imel nižjo prednost pri financiranju? Ali moram poskrbeti tudi za to, da se moj projekt ujema z intervencijskim področjem ("Prostor za naravo" ali "Varovanje naših vrst")?

Projekt, ki je osredotočen na eno prednostno nalogo politike in ne na več prednostnih nalog, zaradi tega ne bo nujno prikrajšan. Vendar pa morajo vlagatelji upoštevati, da ima prednostno razvrščanje predlogov dve razsežnosti: nujnost ohranjanja na eni strani (na podlagi stanja ohranjenosti, stanja na rdečem seznamu itd. ciljnih vrst in habitatov) in prednostne naloge politike na drugi strani. Da bi vlagatelji optimizirali svoje možnosti za pridobitev sredstev, bodo morali dokazati, da njihovi predlogi spadajo med prednostne naloge glede na obe razsežnosti.

Q.3. Ali je mogoče v predlog vključiti popis ciljnih prednostnih vrst v eni od držav prosilk?

Priporočljivo je, da se popisi za posamezne vrste vključijo v predlog le, če je to nujen pogoj za doseganje ciljev projekta za te vrste. Vlagateljem svetujemo, da v predlogu utemeljijo razloge, zakaj je popis potreben, in vključijo konkretne varstvene dejavnosti, namenjene tem vrstam.

Q.4. Ali je pri delu na območju Natura 2000 mogoče vključiti dejavnosti, namenjene vrstam z rdečega seznama ali vrstam iz Priloge IV? Ali je treba pred koncem projekta posodobiti standardni podatkovni obrazec (SDF) za to območje?

Projektne dejavnosti, namenjene vrstam z rdečega seznama EU ali vrstam iz Priloge IV k Direktivi o habitatih, se lahko izvajajo na območju Natura 2000, če so skladne z varstvenimi cilji tega območja in nikakor ne nasprotujejo tem ciljem ali jih spodkopavajo. Vendar se pričakuje, da bodo glavni cilj projekta varstveni cilji območja za vrste in habitate iz priloge (elementi Nature 2000, ki jih varuje EU).

Čeprav v standardnem obrazcu za podatke Natura 2000 ni stroge zahteve za poročanje o takih vrstah, se države članice spodbujajo, da zagotovijo informacije o njihovi prisotnosti v razdelku "3.3 Druge pomembne rastlinske in živalske vrste (neobvezno)".

Q.5. Ali lahko v proračun projekta vključim sredstva za center za obiskovalce?

Infrastrukture za obiskovalce a priori niso upravičene. Vendar je v izjemnih primerih lahko vzpostavitev manjše infrastrukture za obiskovalce upravičena, če so izpolnjena vsa naslednja merila:

- (i) Takšna infrastruktura je bistvena za doseganje ciljev projekta in mora biti jasno povezana z grožnjami/pritiski, ki se obravnavajo v projektu.
- (ii) Naložba v infrastrukturo je v primerjavi s celotnim proračunom projekta omejena in je stroškovno učinkovita.
- (iii) Naložbe ni mogoče financirati z drugimi instrumenti financiranja na regionalni in nacionalni ravni ali na ravni EU. Vlagatelj mora v predlogu utemeljiti, zakaj za financiranje naložbe ni mogoče uporabiti drugih virov financiranja.

Q.6. Ali je lahko moj projekt namenjen domačim čebelam?

Ne. Projekt je lahko namenjen le divjim rastlinam in živalim ter naravnim in polnaravnim habitatom.

Q.7. Če je projekt namenjen 4 vrstam iz Priloge V in so le 3 vrste U2-. Katero sofinanciranje se uporablja?

Zagotovo ne 75 %, saj niso VSE ciljne vrste prednostne vrste iz priloge Direktive o habitatih (tj. vrste z zvezdico) ali vrste z neugodnim-šibkim stanjem ohranjenosti s trendom upadanja (U2-) v ocenah biogeografskih regij na ravni EU in nacionalni ravni ali ogrožene ali slabše vrste na evropskem rdečem seznamu.

Projekt je lahko upravičen do 67 %, ker je jasno osredotočen na prednostne vrste (3 od 4) na podlagi merila U2- stanje ohranjenosti.

Q.8. Če zaprosimo za 75-odstotno sofinanciranje, vendar se nato oceni, da je projekt upravičen do 67-odstotnega sofinanciranja, ali bo naša vloga zavržena?

Vloga ne bo zavržena, vendar lahko to vpliva na oceno merila za dodelitev 4 "Viri". Če bo projekt uspešen, bo treba v fazi revizije prilagoditi stopnjo sofinanciranja.

Q.9. Če je projekt namenjen obnovi habitatov EU zunaj območij N2000, ali je treba območje obvezno opredeliti kot območje N2000? Ali obstajajo druga sredstva, ki so skladna z zahtevami programa LIFE?

Če ukrepi vključujejo pridobivanje zemljišč in obnovo habitatov, je treba zadevno območje zaščititi z najustreznejšo pravno zaščito (nacionalno zavarovano območje, Natura 2000 itd.). Za druge naložbe, ki vključujejo zmanjšanje pritiskov in groženj (npr. zapiranje jarkov ali zmanjšanje odtekanja dušika s kmetijskih zemljišč) na zemljiščih, ki sama po sebi nimajo velike naravne vrednosti, ki bi upravičevala določitev, vendar delujejo kot varovalni pas okoli območij Natura 2000 in/ali zavarovanih območij, je potreben dolgoročni pogodbeni dogovor (vsaj 30 let), ki zagotavlja nepovratno zmanjšanje pritiskov in groženj. Kadar zaradi nekaterih razlogov pravna zaščita/pogodbeni sporazumi niso mogoči, mora vlagatelj predložiti temeljito utemeljitev in jasne dokaze, da je naložba, ki jo je treba izvesti, podprta z ustreznim načrtovanjem rabe zemljišč na najustreznejši upravni ravni. V tem okviru se lahko podprejo tudi zasebne pobude za ohranjanje zemljišč.

Za več podrobnosti glejte Razdelek 2 razpisne dokumentacije "Dodatni pogoji".

Q.10. V kolikšni meri je treba zagotoviti natančne meritve v primeru obnove habitata?

Ocenjevalci bodo ocenili tehnične in finančne lastnosti predloga glede jasnosti opisa predlaganih ukrepov in stroškovne učinkovitosti predloga. Zato je v interesu vlagatelja, da je v tem pogledu čim bolj jasen.

Q.11. Ali je treba pri projektu, kjer je zaradi omejitev mestnega okolja le nekaj zavarovanih območij, ciljati predvsem na območja Natura 2000?

Kot je navedeno v uredbi LIFE, je izvajanje zakonodaje EU o naravi ključna prednostna naloga programa. Vendar pa v danem predlogu ni zahteve po vključitvi območij Natura 2000.

Q.12. Ali je pri projektih v naravi upravičena velika infrastruktura, kot so zeleni mostovi (ecoducts) ali ribji prehodi?

Upravičene so lahko naložbe v infrastrukturo, ki je bistvena za doseganje varstvenih ciljev projektov, pri čemer finančna zgornja meja za takšne naložbe ni določena. Izpolnjeni morajo biti naslednjipogoji:

- (iv) Subjekt, ki je ali bo neposredni lastnik infrastrukturnih sredstev, mora biti del

projektne partnerstva.

- (v) Dokazano je, da naložbe ni mogoče financirati iz drugih skladov EU, nacionalnih ali regionalnih skladov.
- (vi) Če infrastruktura deluje kot migracijski koridor (npr. zeleni mostovi, ribji prehodi), je treba predložiti dokaze, ki so nujni za zagotavljanje povezanosti in gibanja vrst.
- (vii) Nahaja se znotraj omrežja Natura 2000. Če se nahaja zunaj Nature 2000, je treba dolgoročni varstveni namen infrastrukture zagotoviti na najprimernejši način (npr. z načrtovanjem rabe zemljišč, pogodbenimi dogovori).

Za več podrobnosti glejte Razdelek 2 razpisne dokumentacije "Dodatni pogoji".

2.3. Vprašanja, pomembna samo za SAP Krožno gospodarstvo in kakovost življenja

Q.1. Kaj so projekti blizu komercializacije (close to market) in ali zanje obstajajo posebne zahteve?

Projekti, ki so blizu komercializacije, so standardni projekti ukrepov (SAP), katerih cilj ni le zagotavljanje izboljšanih okoljskih rešitev, temveč tudi zagotavljanje, da te rešitve z izrecno tržno usmerjenim pristopom prevzame družba na splošno in zlasti gospodarstvo.

Ni posebnih zahtev glede tega, kdo mora biti upravičenec koordinator (coordinating beneficiary), vendar se pričakuje (čeprav se uradno ne zahteva), da bo v konzorcij vključeno vsaj eno podjetje, ki lahko zagotovi izvajanje tržnega pristopa.

V navodilih, ki jih vsebujejo standardni obrazci za prijavo, so navedene posebne zahteve za projekte, ki so blizu komercializacije (npr.: ciljna proizvodna zmogljivost mora biti industrijska/komercialna že med projektom), zato bodite še posebej pozorni na te posebne zahteve.

Kot pri vseh projektih SAP mora tudi projekt blizu komercializacije vključevati obvezen delovni paket (work package) z naslovom "Trajnost, ponovitev in izraba rezultatov projekta", v katerega so običajno vključene vse dejavnosti, namenjene doseganju trga, in obvezen rezultat Poslovni načrt, vključno s ponovitvijo.

Q.2. Ali so najboljše prakse dovoljene in če so, pod kakšnimi pogoji? Ali inovativni projekti dobijo več točk? Kje so opredelitve?

Opredelitvi "najboljše prakse" in "inovativne tehnike, metode in pristopi" sta del opredelitve enotnega programa podpore, ki jo najdete v oddelku 2 razpisne dokumentacije: [*Projekti SAP predstavljajo "tradicionalne projekte LIFE", katerih cilj je:*

- *razviti, prikazati in spodbujati inovativne tehnike, metode in pristope "Inovativne tehnike, metode in pristopi" pomenijo rešitve, ki so nove v primerjavi s trenutnim stanjem na ravni držav članic in sektorjev ter se izvajajo v operativnem obsegu in pod pogoji, ki omogočajo doseganje učinkov, določenih v prvem odstavku merila za dodelitev "Vpliv".*
- *prispevati k bazi znanja in uporabi najboljših praks. "Najboljša praksa" pomeni rešitve, tehnike, metode in pristope, ki so primerni, stroškovno učinkoviti in najsodobnejši (na ravni države članice in sektorja) ter se izvajajo v operativnem obsegu in pod pogoji, ki omogočajo doseganje učinkov, določenih v prvem odstavku merila za dodelitev "Vpliv"]*

Tako so SAP, ki izvajajo najboljšo prakso, dovoljeni, vendar le, če jih je mogoče šteti za take v primerjavi z najsodobnejšimi na ravni države članice ali v določenem sektorju. Z drugimi besedami, rešitev, ki se lahko šteje za najboljšo prakso na regionalni ravni, vendar ne na nacionalni ravni, ker sev drugih regijah v isti državi članici izvajajo naprednejše najboljše prakse, ne bo upravičena.

Podobno velja, da je projekt SAP inovativen, če se z njim izvaja rešitev, ki se lahko šteje za novo na nacionalni ravni ali pri uporabi v določenem sektorju (npr.: tehnologija, znana in uporabljena v Franciji v okviru ravnanja z odpadki, ki v Franciji še nikoli ni bila uporabljena v sektorju ravnanja z odpadnimi vodami).

Opis stanja tehnike na nacionalni ravni je nato ključnega pomena za določitev, ali se projekt lahko šteje vsaj za najboljšo prakso in je zato upravičen do razpisa.

Formalno se inovativnim enotam SAP v primerjavi z enotami najboljše prakse ne dodelijo dodatne točke. Vendar pa nekatere prednostne teme, opisane v oddelku 2 razpisne dokumentacije, zahtevajo

izvajanje inovativnih rešitev. V teh primerih bodo predlogi, ki ne bodo izpolnjevali te zahteve, prejeli nižje število točk pri merilu za dodelitev 1 (ustreznost), ki med drugim zahteva, da se oceni "obseg, v katerem je predlog v skladu z opisom, vključenim v razpis za zbiranje predlogov, vključno s posebnimi prednostnimi nalogami, kadar je to ustrezno".

Q.3. Ali lahko navedete primere dvoletnega in desetletnega projekta glede začetne in končne ravni tehnične pripravljenosti (TRL)?

Razpis ne predpisuje določenih ravni TRL. Upoštevati morate, da mora projekt LIFE omogočiti doseganje dovolj verodostojnih in ambicioznih okoljskih koristi v času trajanja projekta in/ali kmalu po njegovem zaključku.

Q.4. Ali so nakupi zemljišč upravičeni za projekte krožnega gospodarstva in kakovosti življenja?

Da. Vendar le, če so izpolnjeni pogoji, določeni v členu 2. 6.2 - D.2 "Upravičeni in neupravičeni stroški in prispevki" [Splošnega vzorca sporazuma o nepovratnih sredstvih LIFE](#). Vlagatelj mora v predlogu obravnavati vsakega od teh pogojev in pojasniti, kako je vsak od njih izpolnjen ali bo izpolnjen med projektom. Takšni pogoji se na primer nanašajo na prispevek k celovitosti omrežja Natura 2000, na jamstvo, da se bo zemljišče dolgoročno uporabljalo skladno s posebnimi cilji programa LIFE, nadejstvo, da je nakup zemljišča edini ali stroškovno najučinkovitejši način za doseganje zelenih rezultatov ohranjanja itd.

Q.5. Ali program Krožno gospodarstvo in kakovost življenja financira raziskovalne dejavnosti, izdelavo in analizo pilotnega projekta ter patent inovacije?

Glede financiranja raziskovalnih dejavnosti glejte vprašanja in odgovore "Ali program LIFE na kakršen koli način financira raziskave?" v poglavju 2.1.

V skladu z opredelitvijo projektov LIFE SAP je treba projekte, ki razvijajo novo tehnologijo, izvajati v operativnem obsegu in pod pogoji, ki omogočajo doseganje učinkov, določenih v merilu za dodelitev "Vpliv" (glej oddelek 9 ustreznega razpisnega dokumenta). V tem smislu so izdelava in analiza pilotnega projekta ter patent inovacije stroški, ki so običajno upravičeni do financiranja, če izpolnjujejo pogoje za upravičenost stroškov, določene v členu 2(1) Uredbe (ES) št. 6 [Splošnega vzorca sporazuma o nepovratnih sredstvih](#).

Q.6. SAP-ENV-GOV: Ker je ta kategorija nova, katera so najpomembnejša vprašanja, ki jih mora vsebovati predlog, da je upravičen do pomoči?

SAP-ENV-GOV vključuje vse teme, posebej povezane z okoljem (*razen narave in biotske raznovrstnosti*) in krožnim gospodarstvom, ki so bile v preteklosti vključene v širši razpis LIFE Governance&Information (GIE). Da bi bil predlog upravičen v okviru programa SAP-ENV-GOV, mora biti usmerjen v vsaj eno od treh podtem in povezanih prednostnih nalog krožnega gospodarstva in kakovosti življenja, ki so izrecno navedene v razpisni dokumentaciji (1. podpora postopkom odločanja javni upravi in prostovoljnem pristopom, 2. zagotavljanje okoljske skladnosti in dostop do pravnega varstva, 3. spremembe vedenja in ozaveščanje), poleg tega pa mora izpolnjevati merila za upravičenost in merila za dodelitev, opisana v razpisni dokumentaciji, skupna za program SAP-ENV-Environment. V skladu s programom SAP Environment bo zato pozornost namenjena tudi ključnim kazalnikom uspešnosti in trajnosti projekta.

Q.7. LIFE-2025-SAP-ENV-ENVIRONMENT: Ta razpis ima zelo praktičen pristop. Ali je mogoče v tem razpisu obravnavati politično odločanje? Ali je lahko politika ciljna skupina?

Da, izkušnje projektov LIFE kažejo, da imajo tradicionalno politični vpliv, saj pomagajo oblikovati proces odločanja o okoljskem vprašanju, na katerega so usmerjeni. Politiki in odločevalci so torej lahko ciljna skupina. Vendar pa se to šteje kot dopolnilo temeljnim tehničnim ukrepom projekta.

Če se vaša projektna ideja nanaša na dejavnosti, katerih glavni ukrep je sprejemanje političnih odločitev, je priporočljivo, da se prijavite v okviru LIFE-SAP-ENV-GOV ali LIFE-SAP-NAT-GOV, odvisno od obravnavane teme. Dodatne informacije so na voljo v razpisni dokumentaciji.

Q.8. SAP-ENV-GOV: Ali so projekti krepitev zmogljivosti za javne uprave in/ali drugi projekti okoljskega upravljanja namenjeni tudi doseganju neposrednih okoljskih koristi (npr. rezultati na področju kakovosti vode pri projektih za izvajanje načrtov upravljanja voda ali Načrta zmanjševanja poplavalne ogroženosti)? Ali so posebni ključni kazalniki uspešnosti obvezni?

Projektni predlogi, predloženi v okviru SAP-ENV-GOV, morajo obvezno vsebovati ključne kazalnike uspešnosti (oddelek C prijavnega obrazca). Posebnih kazalnikov za okoljsko upravljanje ni. Vendar je mogoče dodati posebne kazalnike z možnostjo "drugo". Zelo priporočljivo je, da se ne poroča le o ključnih kazalnikih uspešnosti na področju sprememb vedenja in ozaveščanja, temveč se po možnosti vključijo tudi neposredne in/ali posredne koristi za okolje (npr. zmanjšanje onesnaževanja zraka, vode, uporabe kemikalij itd.)

Q.9. LIFE-SAP-ENV: Ali je lahko projekt namenjen okoljskemu izobraževanju/ozaveščanju?

Da, oglejte si posebno podtemo in ustrezne prednostne naloge krožnega gospodarstva in kakovosti življenja v okviru programa LIFE-SAP-ENV-GOV.

Q.10. Teme CLIMA Transport in Circular Economy & Quality of Life AIR Transport so si pogosto podobne. Kako naj izberemo pravo temo?

Pristop k izbiri pravega podprograma bi lahko temeljil na okoljskem problemu, ki je glavni cilj v posebnem kontekstu projekta. Če je glavni problem slaba kakovost zraka na določenem območju/mestu, na katerega se projekt osredotoča, potem ima projekt ustrezen cilj "kakovost zraka", onesnaževala zraka (npr. PM, NOx itd.) pa so glavni kazalniki za opis učinkov. V tem primeru se lahko količinsko opredelijo tudi dodatne koristi, povezane z zmanjševanjem toplogrednih plinov. In obratno, če je cilj projekta na primer strategija za blažitev podnebnih sprememb v določenem sektorju (npr. v avtomobilski industriji), je glavni kazalnik zmanjšan/preprečen CO2 ekv.: v tem primeru tema CLIMA morda bolje ustreza namenu projekta, zmanjšanje onesnaženosti zraka pa predstavlja stransko korist.

Q.11. Ali program LIFE nudi podporo/svetovanje pri pripravi poslovnega načrta?

Podpora za razvoj/pripravo poslovnega načrta je upravičena.

2.4. Krožno gospodarstvo in kakovost življenja - tema 7 Novi evropski Bauhaus (NEB)

Q.1. Kateri so glavni elementi, na podlagi katerih se projekt uvršča med projekte novega evropskega Bauhauusa?

Koncept pobude Novi evropski Bauhaus je, da je prehod tako kulturni in družbeni kot tudi zeleni. Cilj pobude NEB je preoblikovati različne gospodarske sektorje, zlasti grajeno okolje, da bi prispevali k zelenemu dogovoru in izboljšanju kakovosti življenja vseh državljanov. Tri temeljne vrednote, ki so pogoj za uvrstitev projekta med projekte NEB, so: lep, trajnosten in skupen. Trije postopki, ki opisujejo način dela NEB, so: participativni pristop, sodelovanje na več ravneh in transdisciplinarni pristop. Projekt NEB ima lahko različne ravni ambicij v zvezi s tremi temeljnimi vrednotami in tremi delovnimi načeli. Višja kot je raven ambicij, bolj bo projekt ustrezal temi novega evropskega Bauhauusa.

Več podrobnosti najdete v [Kompasu Novega evropskega Bauhauusa](#).

Q.2. Ali je pomembno, da so rezultati mojega projekta jasni in merljivi?

Da, tako kot pri vseh projektih LIFE mora biti tudi pri projektih NEB kljub izrazito transdisciplinarni in transverzalni naravi dejanski vpliv na okolje in druge sektorje, na katere vpliva, jasen in merljiv. V ta namen je bistveno, da je izhodišče opisano na čim bolj popoln in podroben način ter da se učinki projekta merijo z ustreznimi ključnimi kazalniki uspešnosti. Če se na primer v okviru projekta uporablja veliko število različnih tehnologij in pristopov, je pomembno zagotoviti ustrezne informacije o njihovi individualni uspešnosti in najsodobnejšem stanju tehnike. V predlog je treba v največji možni meri vključiti ilustracije, zemljevide in načrte, ki ponazarjajo začetno stanje in pričakovani razvoj med projektom. Po potrebi je treba vključiti tudi dobro razvit poslovni model.

Q.3. Kakšno je ustrezno merilo preizkušene rešitve?

Za rešitev, ki jo je treba preskusiti, ni vnaprej določenega ustreznega obsega. Če pa projekt predlaga rešitev majhnega obsega z omejenim učinkom na ciljne sektorje, bo to upoštevano med postopkom ocenjevanja in se bo odražalo v končnih ocenah, ki so lahko nižje kot pri projektu z večjim učinkom. Priporočljivo je jasno in podrobno opisati, kako se bo predlagana rešitev ponovila in prenesla med projektom in po njem, da bo imela čim večji učinek. Vedno imejte v mislih, da ponovitev rešitve presega komunikacijo, razširjanje in mreženje. Strategija ponovitve mora vključevati konkretne dejavnosti za sprožitev učinka, ki bo povečal učinke projekta v širšem obsegu, tj. v drugih sektorjih ali mestih, na regionalni ali državni ravni, v drugih državah itd.

Q.4. Ali je mogoče v okviru teme LIFE Novi evropski Bauhaus financirati velike infrastrukture?

Ne, gradnja velikih infrastruktur ne spada v področje uporabe programa LIFE. Kljub temu lahko program LIFE financira pilotne projekte in demonstracije, da bi pokazal, da rešitev deluje; lahko financira sestavni del strukture, pokaže, kako je mogoče uporabiti okolju prijazne materiale namesto okolju neprijaznih ...

Q.5. Ali je pomembno vključiti bistvene deležnike?

Tako kot pri vseh projektih LIFE je tudi pri NEB projektih vključitev pomembnih deležnikov bistvenega pomena. To je še posebej pomembno za projekte NEB, pri katerih je participativni pristop temeljna in značilna metoda dela. Projekt mora jasno opredeliti ustrezne deležnike (kot so lokalne skupnosti, oblikovalci politik, podjetja in poslovni subjekti, ki bi jih predlagana rešitev lahko zanimala itd.) in

opisati, kako jih namerava vključiti in mobilizirati, da bi povečal svoj učinek in projekt vključil v širši kontekst. Prednost je tudi partnerstvo z ustreznimi institucijami, ki lahko dolgoročno spodbujajo predlagani pristop. Predložiti je treba dopise, ki potrjujejo interes in podporo ustreznih akterjev in deležnikov projektu.

2.5. Vprašanja, pomembna samo za SAP Climate Action (Podnebni ukrepi)

Q.1. Če se projekt v celoti osredotoča na eno od področij ukrepanja, vendar ne na nobeno od točk, ali se lahko šteje, da je prav tako usklajen s prednostnimi nalogami?

Da, če je projekt skladen z enim določenim področjem uporabe, bo ocenjen kot skladen s prednostnimi nalogami. Področja ukrepanja (alineje) so navedena kot primeri in niso izčrpana.

Q.2. Prednostne naloge CCA 1&2&6: ali se lahko prilagoditvene strategije, rešitve in sistemi za podporo odločanju osredotočijo na določene grožnje, povezane s podnebjem, ali bi morali biti celoviti?

Strategije prilagajanja, rešitve in sistemi za podporo odločanju se lahko osredotočijo na določene grožnje, povezane s podnebjem. Vendar je treba opozoriti, da bo na podlagi merila za dodelitev 1 "Ustreznost" ocenjeno, v kolikšni meri predlogi prinašajo dodatne koristi in spodbujajo sinergije z drugimi področji politike.

Q.3. Odtekanje vode želimo preprečiti s prilagoditvenimi ukrepi. Dotaknemo se tudi zaščitenih habitatov in vrst. Kako lahko to poudarimo, da se odločimo za dodatnih 7 %?

Če je glavni cilj vašega projekta uvedba prilagoditvenih ukrepov za povečanje odpornosti na tveganja, povezana z vodo, se lahko prijavite v okviru teme Prilagajanje podnebnim spremembam. Za vse standardne akcijske projekte v podprogramu CLIMA velja največ 60-odstotna stopnja financiranja. Podprogram LIFE Narava in biotska raznovrstnost pod določenimi pogoji ponuja višjo stopnjo sofinanciranja (67 % in 75 %). Več podrobnosti je na voljo v razpisni dokumentaciji programov LIFE CLIMA in LIFE Narava in biotska raznovrstnost.

Q.4. CCM - Ali so pogoji, navedeni na str. 17 razpisa (4 alineje o tem, kako mora projekt prispevati k ciljem), kumulativni?

Katalog ciljev nima kumulativnega značaja. Ta vključujoč pristop pomaga zbrati projekte, ki prispevajo h ključnim ciljem razpisa z različnih vidikov / pristopov / vrst projektov. Zato ni treba označiti vseh okenc, seveda pa bo doseganje čim večjega števila pomagalo pridobiti več točk pri ocenjevanju.

Q.5. Ali program LIFE nudi podporo/svetovanje pri pripravi poslovnega načrta?

Podpora za razvoj/pripravo poslovnega načrta je upravičena.

Q.6. Želimo predložiti predlog, ki se osredotoča na upravljanje z gozdovi - ali naj ga predložimo v okviru prilagajanja podnebnim spremembam ali blaženja podnebnih sprememb?

Gozdarski projekti so upravičeni tako v okviru CCA kot CCM, ukrep pa lahko vpliva tako na prilagajanje podnebnim spremembam kot na njihovo blažitev. V okviru CCM so glavni ukrepi osredotočeni na zmanjšanje emisij toplogrednih plinov in povečanje sekvestracije ogljika (in te učinke je treba meriti), medtem ko projekti prilagajanja izboljšujejo odpornost gozdov in se merijo različne vrste kazalnikov (kot je površina bolj odpornega gozda).

Q.7. Intervencijsko področje CLIMA Naravni ponori ogljika - Ali se spodbujajo projekti, povezani s praksami upravljanja z morskim okoljem? Zdi se, da je razpis zelo osredotočen na kopno in povezavo s SKP (Skupna kmetijska politika).

Področje 4 programa LIFE-2025-SAP-CLIMA-CCM - Blažitev podnebnih sprememb zajema

"Razvoj praks upravljanja z zemljišči in morji, ki vplivajo na emisije in odstranjevanje emisij, ohranjanje in izboljšanje naravnih ponorov ogljika". Tako so vključene prakse upravljanja z morjem, čeprav ta vrsta

ukrepov ni izrecno navedena med področji ukrepanja. Seznam področij ukrepanja je zgolj okvirjen.

Q.8. CCM - Pri obnovi šotič so lahko konkretni ukrepi zelo dragi tudi za majhna območja - kako lahko upravičimo stroškovno učinkovitost?

Tako kot pri vsakem projektu morate zagotoviti čim več informacij za opis projektnih ukrepov in njihovih stroškov, vpliva projekta, načina ohranjanja rezultatov projekta itd. Predloge ocenjujejo zunanji strokovnjaki, ki poznajo stroške različnih vrst dela in na podlagi predloženih informacij ocenijo "razmerje med ceno in kakovostjo" predlogov.

Q.9. CCM: kakšne so posebnosti #3 "Povečanje proizvodnje (...) energije iz obnovljivih virov (...)" v primerjavi s podprogramom Prehod na čisto energijo?

To možno področje ukrepanja je namenoma odprto, da bi sledilo pristopu od spodaj navzgor v okviru razpisa LIFE SAP CLIMA. Prijavitelji lahko pri izbiri med podprogramoma Clima Action (Podnebni ukrepi) in Clean Energy Transition (Prehod na čisto energijo) upoštevajo naslednje informacije:

- Trajno blago, kot so oprema, infrastruktura in prototipi, je tradicionalno upravičeno do pomoči v okviru programa LIFE SAP CLIMA (amortizacija ali celo celotni stroški, če so izpolnjeni nekateri pogoji). Zato bi razvoj, namestitve in testiranje tehnologije, povezane z obnovljivimi viri energije, ustrezali razpisu LIFE SAP CLIMA.
- Nadnacionalna raven: v okviru programa LIFE SAP CLIMA ni pogoja nadnacionalnega partnerstva. Predlog lahko predloži en vlagatelj iz ene države. Za nadnacionalnost projekta se lahko dodelijo bonus točke, vendar to ni pogoj.

Q.10. Ali so v okviru prednostne naloge mehanizma usklajevanja podnebnih sprememb o energetske intenzivnih industrijah (Energy Intensive Industries) EII kje opredeljene? Ali obstaja omejen seznam EII?

Prednostna naloga energetske intenzivnih industrij ostaja enaka kot v prejšnjih letih. Določenega seznama ni, vendar pa kot EII obravnavamo panoge z veliko porabo energije in z velikim potencialom za varčevanje. Sem spadajo na primer jeklarska, aluminijska, steklarska, keramična, cementna in kemična industrija. To ni omejeno na velike industrijske obrate, nasprotno, želimo se osredotočiti na MSP, ki imajo veliko porabo energije in bi lahko imela preobrazbeni učinek v svojih sektorjih.

Q.11. CCM: Ali je mogoče predložiti projekt, ki se osredotoča na zmanjšanje toplogrednih plinov in onesnaževanja zraka hkrati?

Da, cilj projekta v okviru EII je lahko zmanjšanje toplogrednih plinov v industrijskem procesu, vendar ima lahko dodaten učinek na zmanjšanje onesnaženosti zraka. Ta pristop bo predlogu omogočil, da "ponudi dodatne koristi in spodbuja sinergije z drugimi področji politike, ki so pomembna za doseganje ciljev okoljske in podnebne politike" (Merila za dodelitev - ustreznost).

Q.12. Teme CLIMA Transport in Circular Economy & Quality of Life AIR Transport so si pogosto podobne. Kakšni predlogi za izbiro prave teme?

Pristop k izbiri pravega podprograma bi lahko temeljil na okoljskem problemu, ki je glavni cilj v posebnem kontekstu projekta. Če je glavni problem slaba kakovost zraka na določenem območju/mestu, na katerega se projekt osredotoča, potem ima projekt ustrezen cilj "kakovost zraka", onesnaževala zraka (npr. PM, NOx itd.) pa so glavni kazalniki za opis učinkov. V tem primeru se lahko količinsko opredelijo tudi dodatne koristi, povezane z zmanjševanjem toplogrednih plinov. In obratno, če je cilj projekta na primer strategija za blažitev podnebnih sprememb v določenem sektorju (npr. v avtomobilski industriji), je glavni kazalnik zmanjšan/preprečen CO2 ekv.: v tem primeru tema Clima morda bolje ustreza namenu projekta, zmanjšanje onesnaženosti zraka pa predstavlja stransko korist.

Q.13. Kot je navedeno v razpisu, se morajo projekti začeti na TRL 4-5 in končati na TRL 8-9. To pomeni, da obravnavamo zelo dolge projekte. Ali je to res cilj programa LIFE?

Projekti s TRL, nižjim od 4 do 5, so pod obsegom razpisa LIFE SAP CLIMA. Projekt se lahko začne tudi pri višji TRL kot 4-5. V vsakem primeru je najdaljše trajanje projekta 10 let, kot je navedeno v razpisni dokumentaciji (oddelek 10).

Q.14. CLIMA GOV: zdi se, da je pri tovrstnih projektih težko doseči merljive rezultate, ali obstaja kakšen primer iz preteklih projektov, ki bi pokazal, kako doseči merljiv učinek?

Neposredni učinki projektov GOV so na splošno večja ozaveščenost, znanje, spremenjeni vzorci potrošnje, boljše usklajevanje institucij ali načrtov, vključevanje podnebnih ciljev v različne politike, boljše spremljanje ali izvrševanje. Te učinke lahko dokažete z raziskavami, spremenjenimi vzorci potrošnje, novo zakonodajo ali sprejetimi/izvedenimi strategijami in načrti. Podnebni in okoljski vplivi so pri projektih GOV običajno posredni in so običajno vidni srednjeročno po koncu projekta.

Q.15. Ali program LIFE podpira razvoj orodij, storitev za podporo odločanju ali študij za povečanje odpornosti na podnebne spremembe?

Da, predvsem v temi GOV. Projekt, ki razvija orodja ali študije, mora vključevati konkretne ukrepe, da se ta orodja izvajajo ali da se študije uporabljajo pri oblikovanju politike/monitoringu v času trajanja projekta.

Q.16. Ali lahko del sredstev programa LIFE uporabimo za podporo drugemu subjektu, ki razvija lokalno pobudo? Kakšni so pogoji?

Dovoljena je za stipendije in nagrade. Finančna podpora tretjim osebam bo sprejeta pri projektih, katerih cilj je pomagati subjektom zunaj projektne partnerstva (npr. neprofitnim organizacijam, lokalnim organom, skupinam državljanov, posameznim kmetom) pri izvajanju ali razvoju lokalnih pobud, ki bodo prispevale k ciljem projekta. Najvišji skupni znesek za finančno podporo tretjimosebam je 100 000 EUR; najvišji znesek na tretjo osebo je 20 000 EUR. V vlogi mora biti jasno navedeno, zakaj je potrebna finančna podpora tretjim osebam, merila in postopki za dodelitev finančne podpore ter seznam različnih vrst dejavnosti, za katere lahko tretja oseba prejme finančno podporo. V predlogu morajo biti jasno opisani tudi rezultati, ki jih je treba doseči.

Q.17. Razviti želim projekt, ki bo povečal zmogljivosti za energetske učinkovitost. Ali naj se prijavim v okviru programa LIFE CET ali CLIMA Governance and Information (Upravljanje in informiranje)?

Na splošno so zahteve programa LIFE CET bolj normativne glede tem, obsega in partnerstva. LIFE GOV uporablja bolj pristop od spodaj navzgor in omogoča večjo prožnost v smislu predlaganih ukrepov in obsega projekta (upravičeni so celo lokalni ukrepi). Razlike so tudi v stopnjah financiranja. Vsekakor preverite razpisno dokumentacijo obeh podprogramov, da ugotovite, kam se vaša zamisel najbolj prilega.

Q.18. Ali ima CLIMA-GOV upravičene stroške za opremo in infrastrukturo?

Res je, vendar so takšne naložbe precej omejene in izjemne v okviru teme CLIMA-GOV.

Q.19. Ali so vodni projekti upravičeni do Upravljanja in obveščanja o podnebnih spremembah?

Projekti, povezani z vodo, so upravičeni v okviru Upravljanja in obveščanja o podnebnih spremembah. Glede na posebnosti lahko svoj projekt oblikujete v okviru ustreznih področij, kot so: 1. podpora delovanju Evropskega podnebnega pakta, 2. spodbujanje ukrepov za spremembo vedenj, za zmanjšanje emisij ter učinkovite rabe virov in energije, 3. dejavnosti ozaveščanja, ki obravnavajo prilagajanje in blaženje posledic podnebnih sprememb.

Q.20. Kaj so projekti blizu komercializacije (close to market) in ali zanje obstajajo posebne zahteve?

Projekti, ki so blizu komercializacije, so standardni projekti ukrepov (SAP), katerih cilj ni le zagotavljanje izboljšanih okoljskih rešitev, temveč tudi zagotavljanje, da te rešitve z izrecno tržno usmerjenim pristopom prevzame družba na splošno in zlasti gospodarstvo.

Ni posebnih zahtev glede tega, kdo mora biti upravičenec koordinator, vendar se pričakuje (čeprav se uradno ne zahteva), da bo v konzorcij vključeno vsaj eno podjetje, ki lahko zagotovi izvajanje tržnega pristopa.

V navodilih, ki jih vsebujejo standardni obrazci za prijavo, so navedene posebne zahteve za projekte, ki so blizu komercializacije (npr.: ciljna proizvodna zmogljivost mora biti na industrijski/komercialni ravni že med projektom), zato bodite še posebej pozorni na te posebne zahteve.

Kot pri vseh projektih SAP mora tudi projekt blizu komercializacije vključevati obvezen delovni paket z naslovom "Trajnost, ponovitev in izraba rezultatov projekta", v katerega so običajno vključene vse dejavnosti, namenjene doseganju trga, in obvezen rezultat Poslovni načrt, vključno s ponovitvijo.

3. Strateški integrirani projekti in strateški projekti za naravo (SIP/SNaP)

Q.1. Kdo lahko zagotovi pomoč in informacije o strateških celostnih in naravovarstvenih projektih (SIPs/SNaP) v moji državi?

[Nacionalne kontaktne točke programa LIFE](#) lahko prosilcem zagotovijo smernice. Da bi povečali možnosti za uspešne prijave in se predvsem izognili nenamerni konkurenci med projekti s podobnimi cilji, potencialne prijavitelje pozivamo, da izkoristijo to pomoč.

Poleg tega se lahko obrnete tudi na enote LIFE v GD za okolje in CINEO, ki vam bodo zagotovile smernice glede morebitnih projektnih konceptov. Pišite na CINEA-LIFE-ENQUIRIES@ec.europa.eu.

Poleg tega lahko [nepovratna sredstva za projekte tehnične pomoči](#) pomagata pri pripravi predlogov strateških projektov.

Q.2. Ali lahko istega leta zaprosite za nepovratna sredstva za tehnično pomoč in za SIP LIFE ali SNaP LIFE?

Da, v istem letu se lahko prijavite na oba razpisa. To je treba navesti v vlogah.

Q.3. Sem subjekt, registriran v državi, ki sodeluje v programu LIFE in ni članica EU, ter nameravam oddati vlogo za program LIFE-2024-SNaP. V kolikšni meri mora biti politika ali zakonodaja EU na področju narave in/ali biotske raznovrstnosti obravnavana v načrtu ali strategiji, na katero se nameravam osredotočiti s SNaP: Ali se mora načrt izrecno sklicevati na ustrezno politiko/zakonodajo?

V razpisnem dokumentu LIFE24 STRAT je navedeno:

"V okviru podprograma za naravo in biotsko raznovrstnost:

SNaP so namenjeni izvajanju naslednjih vrst načrtov, strategij ali akcijskih načrtov, ki jih zahteva posebna okoljska zakonodaja ali politika EU:

- *prednostnih akcijskih okvirov (PAF) v skladu s členom 8 Direktive o habitatih 92/43 in*
- *drugi načrti ali strategije, ki so jih na mednarodni, nacionalni, regionalni ali večregionalni ravni sprejeli organi, pristojni za naravo in biotsko raznovrstnost, ki izvajajo politiko ali zakonodajo EU na področju narave in/ali biotske raznovrstnosti ter vključujejo posebne in merljive ukrepe ali cilje z jasnim časovnim načrtom in proračunom.*

Cilj SNaP mora biti popolno izvajanje ciljnega načrta/strategije/akcijskega načrta in skupaj z dopolnilnimi ukrepi, potrebnimi za popolno izvajanje, odpraviti vse preostale upravne, finančne, strukturne in druge ovire za njegovo izvajanje.

Podpirati morajo načrt/strategijo/akcijski načrt na širšem teritorialnem območju, torej regionalnem, večregionalnem, nacionalnem ali nadnacionalnem. Običajno jih mora usklajevati organ, odgovoren za izvajanje načrta/strategije/akcijskega načrta (glej zahteve glede sestave konzorcija v oddelku 6), vključevati pa morajo deležnike, ki so ključne za njegovo uspešno izvajanje."

Če zakonodaja EU, zlasti Direktiva o habitatih, v sodelujoči državi LIFE ne velja, mora morebitni ciljni načrt/strategija ustrezati drugemu merilu. Takšni načrti/strategije si morajo prizadevati za ista ali podobna načela in cilje politike in zakonodaje EU na področju narave in biotske raznovrstnosti. Osredotočajo se lahko na naslednje možnosti, če tak projekt izpolnjuje vse druge pogoje glede obsega, konzorcijev, dopolnjevanja itd:

- **Smaragdno omrežje:** Ker v štirih državah, vključenih v program LIFE, ni omrežja

Natura2000, je Smaragdno omrežje, vzpostavljeno v skladu z Bernsko konvencijo, splošno sprejeta alternativa. V skladu s tem so lahko nekateri načrti, povezani s Smaragdnim omrežjem, sprejemljiv cilj SNaP.

- **Mednarodni akcijski načrti ali načrti upravljanja vrst**, sprejeti v okviru Bernske konvencije in drugih mednarodnih konvencij, kot sta AEWA ali CMS, ki bi prav tako lahko izpolnjevali pogoje.
- **Drugi načrti/strategije, ki izvajajo politiko EU na področju biotske raznovrstnosti v državah, vključenih v program LIFE** (npr. za doseganje enakih ali podobnih ciljev v teh državah).

Upoštevajte, da zgornji seznam ni izčrpen.

3.1. Faza 1 (koncept)

Q.2. Ali lahko projekti SNaP/SIP obravnavajo več kot en načrt?

Da, to je dovoljeno. Posamezen SIP je lahko namenjen več kot enemu načrtu. Zahteva je, da je vsaj eden od načrtov ali strategij, v katere je usmerjen, na seznamu upravičenih načrtov in strategij iz 2. poglavja razpisne dokumentacije, projekt pa mora biti namenjen njegovemu celovitemu izvajanju ob usklajevanju/mobilizaciji drugih sredstev poleg LIFE.

Q.3. Pripravljamo predlog, ki je namenjen izvajanju več kot enega upravičenega načrta/strategije, vendar spletni predlog omogoča nalaganje samo ene datoteke pdf. Kako lahko naložimo ali damo na voljo vse ciljne načrte/strategije?

Dejansko obstaja omejitev informacijske tehnologije, v skladu s katero je mogoče naložiti samo 1 datoteko pdf kot ciljni načrt(e), zato predlagamo dve rešitvi:

- Lahko naredite kazalo, ga združite s ciljnimi načrti/strategijami v 1 pdf in ga predložite,
- ali pa naložite dokument pdf, ki vključuje povezavo za prenos vseh ciljnih načrtov/strategij.

Prva možnost bi bila boljša, saj bi tako že imeli načrte/strategije naložene v eGrants, vendar bi bila sprejemljiva tudi druga možnost.

Q.4. Vsi udeleženci mojega konzorcija pripadajo isti državi članici EU, vendar prejemam naslednje rumeno opozorilo "Razpis zahteva vsaj 2 udeležence iz različnih držav članic EU in pridruženih držav, trenutno imate enega". Ali lahko oddamo predlog ali potrebujemo vsaj 1 udeleženca iz druge države članice EU ali pridružene države?

To je napaka v sistemu za oddajo. Edina zahteva je, da sta v konzorciju dva ali več udeležencev iz upravičene države (glej seznam upravičenih držav v poglavju 6 razpisne dokumentacije), vendar lahko vsi popolnoma pripadajo isti državi.

Če imate 2 ali več udeležencev iz upravičene države, tega opozorila ne upoštevajte.

Q.5. Ali je v konzorciju SIP/SNaP obvezno sodelovati več upravičencev? Ali lahko v 2. fazo vključimo dodatne upravičence/povezane partnerje/povezane partnerje, ki še niso bili predvideni v 1. fazi? Ali je mogoče spremeniti vlogo (koordinatorja/upravičenca/sodelujočega

partnerja/povezanega partnerja) deležnika med fazo 1 in fazo 2?

Najmanjše število upravičencev sta dva, pri čemer mora biti eden od njiju organ, odgovoren za izvajanje ciljnega načrta/strategije/akcijskega načrta. Glej tudi spodnje vprašanje.

V fazo 2 lahko vključite dodatne upravičence/povezane osebe/sodelujoče partnerje in spremenite vlogo deležnika med fazama 1 in 2.

Te spremembe pa morajo biti dobro utemeljene v vaši vlogi v drugi fazi.

Q.6. V oddelku 3.2 "Prispevek deležnikov" je v navodilih navedeno "priložite pisma o podpori, da dokažete vrsto in raven že zagotovljenih obveznosti (če obstajajo)", vendar so na strani 44 razpisnega dokumenta pisma o podpori uporabna samo v drugi fazi. Ali moramo priložiti tista, kismo jih imeli v fazi 1?

Podpornih pisem ne vključite v fazo 1.

Q.7. Razčlenitev proračuna: v prejšnjih razpisih za integrirane projekte LIFE je bil v predlogu faze 1 (nekdanji konceptualni memorandum) naveden skupni proračun projekta brez razlikovanja med kategorijami stroškov ali upravičenci. Ali to še vedno velja na enak način ali je treba navesti razčlenitev?

V fazi 1 boste morali izpolniti preglednico "3 - Proračun" v obrazcu A in za vsakega upravičenca navesti oceno skupnega proračuna po posameznih kategorijah stroškov. Glej preglednico na strani 9 v https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/docs/2021-2027/life/temp-form/af/af_life-sip-snap_en.pdf.

Q.8. Ali lahko del B predloge za prijavo koncepta presega omejitvev 45 strani?

Ne. Pri nalaganju dela B obrazca za prijavo idejne zasnove bodo strani, ki presegajo to omejitev, nevidne za ocenjevalce (torej bodo izgubljene).

Q.9. V skladu z razpisno dokumentacijo "nacionalni organ, odgovoren za načrt/strategijo/akcijski načrt, mora načeloma sodelovati v konzorciju kot koordinator. V dobro utemeljenih primerih lahko sodeluje tudi brez vloge koordinatorja, vendar mora biti v vsakem primeru del konzorcija". Vendar so v moji državi članci različni organi, ki so odgovorni za pripravo načrta/strategije, in več akterjev, ki so odgovorni za njegovo izvajanje. Kako naj se tega lotimo?

Upoštevajte, da je v razpisni dokumentaciji kot cilj poudarjeno izvajanje načrta (in ne njegova izdelava). Zato mora biti projekt zasnovan z upoštevanjem tega dolgoročnega cilja, pri čemer morabit tako v idejni zasnovi kot v celotnem predlogu jasno pojasnjeno, kateri organ ali organi so odgovorni za celovito izvajanje in kakšne so vloge drugih organov in deležnikov pri izvajanju načrta. Ta delitev odgovornosti se mora ustrezno odražati tudi v projektne partnerstvu. Čeprav je lahko koordinator le eden, bi bilo najbolje, da bi bili drugi akterji, odgovorni za izvajanje delov načrta, vključeni kot upravičenci.

V zvezi s tem bodite pozorni na naslednje merilo upravičenosti, navedeno v oddelku 9 razpisne dokumentacije: *vključenost ključnih deležnikov*. Pri pripravi projektne vloge in intervencijske logike je treba upoštevati, da bodo v projekt vključeni vsi deležniki, ki so ključni za izvajanje načrtov.

Q.10. V razpisnem dokumentu omenjate oceno "finančne in operativne zmogljivosti" prosilcev. Ali se finančna in operativna zmogljivost ocenjujeta pri predlogih na prvi stopnji? Če je odgovor pritrdilen, kako se ocenjuje?

Finančna sposobnost se v prvi fazi ne preverja. Kar zadeva operativno zmogljivost, se v fazi 1 opravi le "groba" ocena konzorcija, da se najprej preveri, ali je vključen pristojni organ za izvajanje ciljnega načrta/strategije, in ali so vključeni tudi subjekti, ki so najpomembnejši za izvajanje delovnih sklopov.

Q.11. Kaj v primeru načrtov ravnanja z odpadki v praksi pomeni "velika ozemeljska pokritost", predvidena za SIP/SNaP? Ali se lahko SIP/SNaP izvaja v nekaterih ločenih pokrajinah ali pa mora biti geografsko enotno/kontinuirano območje?

Vlagatelj se sam odloči, katere regije ali pokrajine bo zajel SIP/SNaP, vendar morajo spadati na območje, ki ga pokrivajo načrti, na katere je projekt usmerjen.

Q.12. Če partnerji projekta SIP/SNaP vzporedno s projektom SIP/SNaP pripravljajo tudi vloge za standardne akcijske projekte LIFE (SAP) in projekte Obzorje Evropa, ali bo ta sinergija prispevala k pozitivni oceni projekta SIP/SNaP? Ali je omenjanje dopolnjevanja med projektom SIP/SNaP in projektom SAP potrebno ali ne? Kje in kako je treba o tem poročati v fazi 1 (konceptna nota)?

Pri predlogih SIP/SNaP se spodbuja sinergija z drugimi skladi EU. Čeprav je seveda dobro zagotoviti dopolnjevanje med projektom SIP/SNaP LIFE in tekočim/prihodnjim projektom LIFE SAP, bi bilo pozitivno ocenjeno predvsem dopolnjevanje z ukrepi, ki jih financirajo drugi skladi EU (vključno s skladi Obzorje Evropa, skladi za regionalni razvoj itd.).

V fazi 1 je treba informacije navesti v delu B opisa koncepta pod "5. Dopolnilno financiranje".

Q.13. Za načrte na nacionalni ravni: kaj bi veljalo kot dopolnilni ukrepi za tako velik obseg?

Na splošno je dopolnilni ukrep vsak ukrep, ki ni vključen v SNaP/SIP in prispeva k izvajanju načrta(-ov).

Na primer, pri SIP, usmerjenem v načrt za kakovost zraka na nacionalni ravni, je lahko dopolnilni ukrep zamenjava starih kotlov z novimi, ki manj onesnažujejo na nacionalni ravni, pri čemer se uporabijo nacionalni skladi ali skladi EU, ki niso LIFE. Za SIP, usmerjen v načrte upravljanja povodij, ki zajemajo celotno državo, lahko dopolnilni ukrepi vključujejo na primer odstranitev vseh hidromorfoloških ovir ali vzpostavitev in obnovo mokrišč.

Če si želite ogledati več primerov, si oglejte spletne strani tekočih integriranih projektov, ki jih najdete v podatkovni zbirki projektov LIFE, <https://webgate.ec.europa.eu/life/publicWebsite/search>.

Q.14. Ali se lahko konceptualno pismo sklicuje na okoljski ali podnebni načrt ali strategijo ali načrt, ki še ni bil dogovorjen z EK ali še ni bil sprejet?

Kot je navedeno v razpisni dokumentaciji, mora vlagatelj, če formalno sprejetje ni bilo opravljeno v času predložitve idejne zasnove, pojasniti stanje sprejetja in dokazati, da bo to sprejetje opravljeno pred rokom za predložitev celotnega predloga SIP/SNaP.

Q.15. V skladu z razpisno dokumentacijo mora biti cilj SIP/SNaP celovito izvajanje ciljnega načrta ali strategije. Vendar je glede na širok obseg strategije, na katero se nameravamo osredotočiti, bolj realistično, da se osredotočimo le na del strategije. Ali je to dovoljeno?

Dolgoročni cilj vsakega SIP/SNaP mora biti dejansko popolno izvajanje ciljno usmerjene strategije/načrta. Zato so bili uvedeni integrirani projekti, da bi pospešili popolno izvajanje načrtov in strategij ter pomagali državam članicam pri doseganju te ambiciozne naloge.

Z omejenim proračunom SIP/SNaP večine strategij ni mogoče v celoti izvesti samo v okviru proračuna LIFE. Zato so zelo pomembni dopolnilni ukrepi in zato se veliko do zdaj financiranih SIP/SNaP osredotoča na odpravljanje ovir za izvajanje celotne strategije (s krepitvijo zmogljivosti, pripravo načrtov upravljanja, vključevanjem deležnikov itd.), ne pa na eno temo strategije.

Vendar je mogoče zasnovati tudi SIP/SNaP, ki se osredotoča na en element strategije in ga uporablja kot sredstvo za doseganje preostalih ciljev te strategije. V tem primeru je treba v konceptu jasno utemeljiti takšen pristop in ocenjevalce prepričati, da se bo tudi s tem ožjim poudarkom sčasoma izvedel celoten načrt.

Q.16. V naši državi članici imamo obsežen načrt/strategijo, ki zajema različne sektorje. Ali bi bilo primerno imeti SIP/SNaP z enim ali dvema konkretnima ukrepoma za vsako od teh področij? In nato dopolnilni ukrepi, povezani z vsakim področjem? Ali pa bi se to lahko štelo za premalo koherentno za SIP/SNaP?

Ključni cilj SIP/SNaP je popolno izvajanje strategije/plana. Če torej vaša strategija zajema več sektorjev, želimo v vaši vlogi videti, kako se bo strategija izvajala za vsak sektor, bodisi z ukrepi, vključenimi v SIP/SNaP, bodisi z dopolnilnimi ukrepi. To ne pomeni, da bo sam SIP/SNaP zajemal vse ukrepe, predvidene v načrtu, in razumemo, da se bo večina ukrepov izvajala z dopolnilnim financiranjem.

Razmislite lahko tudi o razpoložljivih sredstvih za dopolnilne dejavnosti. Za dejavnosti v nekaterih sektorjih bo morda lažje pridobiti dopolnilno financiranje, v drugih pa bo to težje, zato se lahko po potrebi odločite, da več dejavnosti iz teh sektorjev pokrijete iz SIP/SNaP (financiranih iz programa LIFE). V tem smislu je lahko teža v SIP/SNaP enakomerno porazdeljena med vse sektorje, zajete v strategiji, vendar ni nujno, da je to odvisno od posebnega konteksta vaše države članice.

Q.17. Želimo zaprositi za SIP za blažitev podnebnih sprememb. Pripravljamo se na obravnavovidikov blaženja podnebnih sprememb v skladu z razpisno dokumentacijo, vendar opažamo, da bi bilo za večjo uspešnost projekta treba vključiti tudi manjše število ukrepov, povezanih s prilagajanjem podnebnim spremembam. Ali bi bili takšni ukrepi upravičeni do financiranja SIP LIFE?

Če so prilagoditveni ukrepi v načrtu ali strategiji, ki bi jo obravnaval vaš SIP, potem je prav, da so ti ukrepi vključeni v projekt (ali pa so morda zajeti v dopolnilnih ukrepih).

Če so ti ukrepi povezani s projektom, tj. če bi na primer izboljšali projekt ali če bi bil brez njih projekt manj učinkovit, je prav, da se ti ukrepi predlagajo. Vendar bi bilo treba zagotoviti jasno utemeljitev, da bi ocenjevalci lahko razumeli, kakšna je dodana vrednost vključitve teh ukrepov in kako podpirajo cilje projekta.

Q.18. Kakšna je razlika med strategijami in načrti v primeru SIP za blažitev podnebnih sprememb in prilagajanje nanje, ki so usmerjeni v nacionalne, regionalne ali industrijsko/sektorsko specifične strategije za blažitev toplogrednih plinov ali gospodarske načrte?

Komunikacija načrta za konkurenčno gospodarstvo z nizkimi emisijami ogljika do leta 2050 spodbuja industrijske sektorje, naj pripravijo načrte za nizkoogljično gospodarstvo in analizirajo, kako lahko posamezne industrije prispevajo k doseganju ciljev EU za leto 2050 na področju blaženja podnebnih sprememb in prilagajanja nanje. To so načrti, ki jih je treba izvajati s SIP. Primeri sektorskih načrtov, ki obstajajo v okviru načrta za leto 2050 in bi jih bilo mogoče izvajati v okviru SIP za blažitev podnebnih sprememb in prilagajanje nanje LIFE, so

- a. načrt za keramično industrijo
- b. načrt za kemično industrijo
- c. načrt za jeklarsko industrijo.

V nasprotju z načrti ali strategijami, kot sta strategija prilagajanja ali načrt upravljanja povodij, ki jih vodijo in sprejmejo javni organi, bo industrijske nizkoogljične načrte sprejela industrija sama. Poleg tega se SIP za izvajanje takšnih načrtov spodbujajo v skladu z aktom Unije "Komunikacija načrta za leto 2050", medtem ko je na primer SIP za izvajanje načrta upravljanja povodja v okviru podprograma Okolje, načrt, ki ga zahteva posebna okoljska zakonodaja Unije.

Q.19. Ali bo del prispevka EU prenesen na začetku projekta? Če da, ali bo nakazan koordinatorju ali neposredno vsakemu upravičencu?

Vsa plačila se nakazujejo koordinatorju, ki je nato odgovoren za razdelitev finančnih sredstev med upravičence po potrebi.

Prvo plačilo predfinanciranja koordinatorju (20 % nepovratnih sredstev) bo izvedeno v 30 koledarskih dneh od začetka veljavnosti sporazuma o nepovratnih sredstvih (ali od trenutka, ko prejmemo finančno jamstvo, če je to ustrezno).

Q.20. Kakšna je porazdelitev plačil EU v času trajanja projekta SNaP/SIP?

Prvo predfinanciranje 20 % po podpisu sporazuma o nepovratnih sredstvih, nato vmesno plačilo dejansko nastalih stroškov 3 mesece po koncu vsake faze z omejitvijo, da vsota vseh plačil pred fazo končnega poročila ne sme preseči 80 % najvišjega zneska nepovratnih sredstev LIFE. Na koncu pa še plačilo preostanka ob koncu projekta.

Q.21. Ali je mogoče v SIP/SNaP vključiti kaskadna nepovratna sredstva (finančna podpora tretjim osebam)? Ali lahko pojasnite naslednji stavek iz smernic: "stroški za finančno podporo tretjim osebam: dovoljeni za donacije in nagrade; najvišji skupni znesek za finančno podporo tretjim osebam je 200 000 EUR; najvišji znesek na tretjo osebo je 60 000 EUR, razen če se zahteva višji znesek, ker bi bilo sicer nemogoče ali pretirano težko doseči cilj ukrepa, in je to ustrezno utemeljeno v obrazcu vloge".

Kaskadna nepovratna sredstva so možni upravičeni stroški v okviru programa LIFE v naslednji obliki: 60.000 EUR na tretjo osebo do zgornje meje 200 000 EUR za vsa nepovratna sredstva. To pomeni, da se lahko kot upravičen strošek šteje 6 takih nepovratnih sredstev v višini 30 000 EUR ali morda 10 nepovratnih sredstev v višini 20 000 EUR ali katera koli druga konfiguracija, ki vam bo omogočila, da upoštevate omejitev 60 000 EUR na nepovratno sredstvo, ne da bi presegle skupni strošek 200 000 EUR za vsoto vseh nepovratnih sredstev.

V izjemnih primerih se lahko za določeno tretjo osebo odobri znesek, ki je višji od 60 000 EUR, če se

dokaže, da cilja ukrepa (projekta) sicer ne bi bilo mogoče ali bi bilo pretirano težko doseči.

Če predvidena kaskadna nepovratna sredstva ne izpolnjujejo zgoraj navedenih meril, jih ni mogoče šteti za upravičene stroške projekta. V takem primeru bi vlagatelj morda lahko razmislil, ali bi jih lahko krili v okviru dopolnilnih ukrepov SIP-SNaP.

Q.22. Ali obstaja dovoljena največja proračunska razlika med proračunom v fazi idejne zasnove in končnim predlogom za projekt SIP/SNaP?

Razlika ni določena v znesku ali odstotku, vendar bodite pozorni, da če razlika v skupnem proračunu presega 10 %, se med ocenjevanjem teh sprememb opravi poglobljen pregled. Situacije, ki se jim je treba izogniti, so lahko na primer:

- i. Če se je proračun znatno zmanjšal zaradi znatnega zmanjšanja ambicij projekta, lahko pričakujete, da bodo ocenjevalci to označili in kaznovali pri drugem merilu za dodelitev (Učinek).
- ii. Proračun se je znatno povečal, vendar so ambicije projekta še vedno podobne tistim v fazi idejne zasnove, kar zmanjšuje njegovo stroškovno učinkovitost.

Na splošno se v primeru sprememb proračuna oceni razmerje med ceno in kakovostjo, pri čemer se primerja s tistim v fazi idejne zasnove.

Za SNaP si oglejte ocene proračuna, dodeljenega SNaP po državah članicah, za SNaP v večletnem delovnem programu, strani 19-20. Običajno povprečni (pričakovani) proračun navedemo tudi v obvestilu o rezultatih ocenjevanja, ki ga pošljemo prosilcem, ki uspešno opravijo fazo idejne zasnove.

Q.23. Ali lahko potrdite, da moramo v konceptu omejiti število rezultatov na 10 do 15 za celoten projekt?

Ne, takšne omejitve ni. Zlasti:

- V fazi idejne zasnove morate v oddelku 3 (Izvajanje) obrazca za prijavo (del B) izpolniti samo oddelka 3.1 (delovni načrt) in 3.2 (prispevek deležnikov), v katerih navedete splošno sliko delovnega načrta in njegovih delovnih sklopov ter ključne rezultate/učinke vsakega delovnega sklopa (v nasprotnem primeru bi se lahko prijavitelji soočili z omejitvijo števila strani).
- V fazi popolnega predloga (faza 2) boste morali izpolniti tudi preostale pododdelke oddelka 3, zlasti podroben opis vsakega delovnega sklopa, ki v zvezi z mejniki in rezultati vključuje navodilo, da morate za določen delovni sklop omejiti število rezultatov na največ 10 do 15 za celoten projekt.

Q.24. Poročanje o ključnih kazalnikih uspešnosti: ali je treba v SIP/SNaP vključiti dopolnilne ukrepe?

V času trajanja projekta bodo morali upravičenci SIP/SNaP poročati trikrat (kmalu po začetku, na polovici obdobja in v fazi končnega poročila). Upravičenci bodo morali poročati o učinkih, ki ne bodo izhajali le iz sredstev LIFE, temveč tudi iz dopolnilnih sredstev, pri čemer jih bodo morali po možnosti razlikovati.

3.2. Faza 2 (celoten predlog)

Pozorno preberite vprašanja in odgovore za fazo 1 (konceptna zasnova), saj so številna pomembna tudi za fazo 2 (celoten predlog).

Splošne teme

Q.1. Ali dobro razumem, da je v okviru merila za dodelitev "Učinek" samo neposredni učinek projekta SIP/SNaP upoštevan med ocenjevanjem celotnega predloga projekta?

Ne. Učinek bo izmerjen z oceno več dejavnikov. Za vsako vrsto SIP/SNaP ti dejavniki vključujejo pričakovano raven izvajanja ciljnega načrta/strategije kot neposredne posledice ukrepov, predvidenih v SIP/SNaP, ali prek dopolnilnih ukrepov, ki se financirajo iz drugih sredstev, mobiliziranih vzporedno s SIP/SNaP. Vendar se bodo upoštevali tako neposredni učinek samega SIP/SNaP kot tudi posredni učinek, ki je posledica ukrepov, spodbujenih s projektom SIP/SNaP. Na primer, pri vlogah SNaP, namenjenim prioritarnim načrtom, se bo pri ocenjevanju upoštevalo splošno pričakovano izboljšanje stanja ohranjenosti vrst in habitatov, pri SIP na področju voda pa splošni učinek v smislu obravnavanja pomembnih nerešenih pritiskov ali izboljšanja v smeri dobrega stanja/potenciala po okvirni direktivi o vodah.

Q.2. Ali lahko vložimo popolno vlogo za SIP/SNaP, če ciljni načrt/strategija/akcijski načrt še ni bil odobren?

V fazi popolnega predloga (najpozneje do predložitve popolnega predloga) morajo ciljni načrt/strategijo/akcijski načrt odobriti ustrezni organi v vaši državi. Poleg tega, če je ciljni načrt/strategijo/akcijski načrt zakonsko obvezno predložiti Evropski komisiji, ga mora Evropska komisija pregledati in oceniti, da je vsaj sprejemljive kakovosti.

Izjema: če novi ciljni načrt še ni sprejet, vendar velja njegova prejšnja različica (npr. načrt, ki je začel veljati leta 2015 in se še vedno uporablja, dokler ga ne nadomesti novi), navedite veljavni načrt in zadnji osnutek novega načrta. V tem primeru v delu B prijavnega obrazca pojasnite stanje v zvezi z načrti, da se lahko ustrezno obravnava in oceni.

Q.3. Če je član konzorcija institucija, odgovorna za upravljanje omrežja Natura 2000 v naši državi, ali je treba priložiti obrazec A8, ki se zahteva v primeru izvajanja ukrepov na območjih Natura 2000?

Razumemo, da ko omenjate "obrazec A8", ki v razpisu 20245 kot tak ne obstaja več, se nanašate na priložo "Izjava o dopolnilnem financiranju". Kot je navedeno v razpisni dokumentaciji:

Da bi bila prijava upravičena v fazi predložitve popolnega predloga, se more upoštevati vsaj eden od spodaj navedenih pogojev:

- *en dopis o nameri (Priloga "Izjava o dopolnilnem financiranju"), ki jasno potrjuje razpoložljivost ali dejanske obveznosti dopolnilnega financiranja, ki ga je treba uporabiti, in ki ga podpiše pristojni organ, ki predstavlja vir financiranja, se predloži skupaj s celotnim predlogom*
- *predložen je dokaz o dodelitvi dopolnilnih sredstev po objavi razpisa LIFE2021 (13.07.2021)*

Q.4. V zvezi z datumom začetka projekta v skladu s smernicami razmišljamo o decembru 2025. Ali je to pravilno ali je bolje navesti kakšen drug datum začetka projekta?

Predlagani začetni datum, tj. december 2025, je razumen. Kot je navedeno v oddelku 10 razpisne dokumentacije, bosta datum začetka in trajanje projekta določena v sporazumu o nepovratnih sredstvih in običajno bo datum začetka po podpisu nepovratnih sredstev, kar se dejansko pričakuje v novembru in decembru 2025.

Zato bi bilo najbolje, če bi datum začetka določili v januarju 2026.

Kljub temu se lahko izjemoma iz ustrezno utemeljenih razlogov odobri retroaktivni začetni datum, vendar nikoli prej kot na datum predložitve predloga.

Q.5. Ali v tej fazi obstaja možnost povečanja obsega projekta SIP/SNaP, ki bi omogočil čim bolj celovito izvajanje ciljnega načrta, kar bi posledično privedlo do povečanja zahtevanega zneska financiranja EU s približno 20 milijonov EUR na najvišji znesek, dodeljen naši državi, tj. 30 milijonov EUR?

Obseg in proračun lahko povečate, vendar upoštevajte naslednje:

- Dodatne dejavnosti morajo biti jasno usmerjene v izvajanje ciljnega načrta.
- Razmerje med ceno in kakovostjo mora biti dobro utemeljeno.
- Na splošno morate te bistvene spremembe dobro utemeljiti. Spremembe ne smejo biti takšne, da bi bil koncept, če bi bil predložen s temi spremembami, neuspešen.
- V preteklosti je bilo pri predlogih LIFE (tradicionalnih projektih) dovoljeno, da se proračun od idejne zasnove do faze popolnega predloga poveča za največ 10 %, in če je bil ta prag presežen in je bil predlog izbran, se je dotacija zmanjšala na ta prag. Četudi je morda za SIP/SNaP nekoliko več prožnosti, odvisno od razpoložljivega proračuna ter števila in kakovosti prejetih predlogov, se lahko zgodi, da bo vaš predlog, če bo uspešen, potreboval zmanjšanje zaprosenih nepovratnih sredstev v fazi priprave sporazuma o nepovratnih sredstvih, če boste povečali proračun, kot predlagate. To upoštevajte pri predložitvi predloga.
- Vsekakor je pred oddajo predloga zelo priporočljivo, da se z vsemi zadevnimi potencialnimi vlagatelji SNaP (drugimi organi, odgovornimi za izvajanje ciljnega načrta, ustreznimi resornimi ministrstvi itd.) pogovorite o najučinkovitejši uporabi nacionalnih dodeljenih sredstev v obdobju 2021-2027. Nacionalne kontaktne točke LIFE bi lahko imele ključno vlogo pri omogočanju takšnih razprav.

Q.6. Ali je dovoljeno dodati partnerje v drugi fazi postopka prijave?

Da, konzorcij se lahko okrepi z dodatnimi upravičenci, če je to dobro utemeljeno in potrebno za doseganje ciljev projekta.

Finančne teme

Q.7. Ali se lahko proračun konzorcija ali posameznega partnerja poveča ali zmanjša v drugi fazi postopka prijave?

Za celoten proračun projekta glejte vprašanje št. 22 v oddelku 3.1 .

Razumne in dobro utemeljene spremembe proračunov upravičencev se lahko sprejmejo.

Q.8. Kako je treba v proračunsko preglednico vnesti prenos dela prispevka LIFE z enega upravičenca na drugega? Na primer, zasebni upravičenec X izvaja dejavnosti za 100 000 EUR. Iz prispevka EK vzame 60 000 EUR in vloži 10 000 EUR lastnega sofinanciranja. Koordinacijski upravičenec Y, javni organ, namerava 30 000 EUR svojega prispevka EK, do katerega je upravičen za izvajanje dejavnosti, ki so v njegovi pristojnosti, prenesti upravičencu X za kritje stroškov dejavnosti, ki jih izvaja upravičenec X (100 000 EUR).

Razporeditev stroškov, finančnih prispevkov, lastnih sredstev itd. med upravičence je treba vnesti v obrazec vloge, v upravne obrazce, del A, oddelek 3 - Proračun (in v obvezno prilogo "podrobna proračunska tabela"). O tem, kako bodo slednji razdeljeni med upravičence, odloča partnerstvo samo, pri čemer upošteva vrsto nalog, za katere bo odgovoren vsak partner, njegovo zmogljivost (tehnično in finančno) itd. Kljub temu bo stopnja financiranja stroškov znašala določen odstotek (največ 60 %) upravičenih stroškov ukrepa. Upoštevajte tudi,

da morajo biti vsi dogovori med partnerji, če to zahteva organ, ki dodeli sredstva, določeni v pisni konzorcijski pogodbi med upravičenci (člen 7, vzorec sporazuma o dodelitvi sredstev, stran 32).

Oglejte si tudi "Oddelek 13 - Pomembno" v razpisni dokumentaciji in zlasti dela "Konzorcijska pogodba" in "Uravnotežen proračun projekta".

Dopolnilni ukrepi in teme financiranja

Q.9. Opredelitev "pridruženih partnerjev" iz razpisne dokumentacije se glasi: "Prijavitelji lahko sodelujejo s pridruženimi partnerji (tj. partnerskimi organizacijami, ki sodelujejo pri ukrepu, vendar brez pravice do prejema nepovratnih sredstev). Sodelujejo brez finančnih sredstev in jih zato ni treba potrditi". Ali je dopolnilno financiranje, ki ga "mobilizirajo" "pridruženi partnerji", upravičeno do izkazovanja "dopolnilnega financiranja" za SIP/SNaP?

Dodatna sredstva, ki jih pridobijo pridruženi partnerji, so upravičena do dokazovanja pridobivanja dodatnih sredstev, če ta sredstva niso namenjena kritju 40 % stroškov projekta, ki jih ne krijejo nepovratna sredstva LIFE.

Q.10. Kateri je najzgodnejši sprejemljivi datum začetka dopolnilnega projekta?

Dopolnilni ukrepi so po definiciji zunaj vašega strateškega projekta, kar pomeni, da se ne financirajo iz proračuna projekta, čeprav prispevajo k izvajanju istega načrta/strategije, ki je cilj strateškega projekta.

Zanje ni praga "najzgodnejšega datuma začetka".

Vendar upoštevajte, da mora biti za zagotovitev upravičenosti vašega predloga in zlasti za mobilizacijo dopolnilnih sredstev v fazi popolnega predloga izpolnjen vsaj eden od naslednjih pogojev:

- en dopis o nameri (Priloga "Izjava o dopolnilnem financiranju"), ki jasno potrjuje razpoložljivost ali dejanske obveznosti dopolnilnega financiranja, ki ga je treba uporabiti, in ki ga podpiše pristojni organ, ki predstavlja vir financiranja, **se predloži skupaj s celotnim predlogom;**
- predloženo je dokazilo o dodelitvi dopolnilnih sredstev po objavi prejšnjega razpisa (natančen datum je naveden v razpisni dokumentaciji, poglavje 2, razdelek "dodatni pogoji", v delu, kjer je omenjeno zbiranje/usklajevanje dopolnilnih sredstev).

Q.11. V naši državi pristojni organ nekaterih skladov, za katere se pričakuje, da bodo uporabljeni kot dopolnilni skladi (npr. EKSRP), še ni bil določen. Kako lahko izpolnimo obrazec "Izjava o dopolnilnem financiranju"? Komu lahko zaupamo izpolnjevanje in podpisovanje obrazca?

Obstajajo posebni pogoji, da se dopolnilno financiranje šteje za mobilizirano, in posebni pogoji, povezani z dopolnilnim financiranjem, da je predlog upravičen (glej prejšnja vprašanja in oddelek 2 razpisne dokumentacije).

Upoštevajte, da morajo organi, ki so trenutno odgovorni za ta sredstva, izpolniti in podpisati ustrezne obrazce, sicer teh sredstev ni mogoče šteti za formalno "mobilizirana".

Upoštevajte tudi, da je treba v vsakem primeru upoštevati minimalne zahteve za upravičenost, določene v razpisni dokumentaciji (tj. določiti dopolnilni sklad z vzpostavljenim organom upravljanja, ki lahko podpiše izjavo o dopolnilnem financiranju).

Izvajanje, spremljanje in ključni kazalniki uspešnosti

Q.12. Glede na to, da se bo projekt izvajal v dveh fazah (1. faza traja 3 leta, 2. faza pa 4 leta), kako natančno moramo načrtovati dejavnosti 2. faze v fazi prijave? Ali bo med izvajanjem projekta pozneje mogoče izvesti spremembo? Če ne, kako podroben mora biti načrt za 2. fazo? Ali je mogoče rezultate in/ali mejnike določiti pozneje, npr. ob koncu faze 1?

Zaradi daljšega časovnega obdobja in s tem povezane negotovosti pri načrtovanju nalog in rezultatov v daljšem časovnem obdobju so lahko podrobnosti za 2. fazo manjše (npr. okvirni načrt nalog in proračun). Na splošno pa bi morala faza 2 zagotoviti dosledno sliko o tem, kaj, kako, kdaj in kdo naj bi v zvezi s tem akcijo storil, vključno z rezultati, mejniki ter merljivimi rezultati in učinki, ki bi omogočili oceno kakovosti celotne strategije in ustreznih nalog.

Kot je navedeno v predlogi vloge, morate zagotoviti podrobne informacije za prvo fazo projekta, medtem ko je za naslednje faze raven podrobnosti lahko nižja: *"Za prvo fazo projekta je treba podrobno opisati naloge. Naloge v poznejših fazah projekta lahko vključujejo manj podrobnosti, vendar morate na splošno še vedno prikazati, kako bodo cilji WP doseženi z izvajanjem vseh faz."*

Ob koncu faze se oceni delovni načrt, da se ugotovi, ali je potrebna sprememba, da se zagotovi podrobnejši delovni načrt za naslednjo(-e) fazo(-e) in/ali se ga prilagodi.

Q.13. Kot del povabila so bile na naš koncept SNaP posredovane naslednje povratne informacije:

"ni jasno, kako se bodo te [dejavnosti v projektu] prevedle v konkretne ukrepe na terenu, ki bodo izboljšali z okoljem povezana vprašanja", "predlog ne navaja konkretnih učinkov, povezanih z ohranjanjem narave - namesto npr. upravljanja itd." ter "ni jasno, ali bo projekt konkretno presegel razvoj metodologije, ozaveščanje in boljše razumevanje itd.". Konzorcij se je spopadel z vprašanjem, kako razlagati ta prispevek, saj se zdi, da se bolj nanaša na obseg projekta SAP kot na obseg projektov SNaP ter na izmenjavo rezultatov in učinkov. V obsegu projekta SNaP je navedeno, da mora projekt podpirati izvajanje izbrane strategije zlasti prek:

- razvoja, preskušanja, predstavitev in uporabe ustreznih metod in praks,
- razvoja dolgoročnih zmogljivosti za spremljanje vrst,
- izboljšanja baze znanja,
- ozaveščanja in
- izboljšanja upravne zmogljivosti upravičencev in organov upravljanja.

Projekt zajema vse zgoraj navedeno. Čeprav je jasno, da mora vpliv projekta SNaP vključevati znatno zmanjšanje pritiskov in prispevek k ugodnemu stanju vrst in habitatov, je iz obsega razvidno, da so ti vplivi v mnogih primerih posredni, tj. predstavljajo učinke, ki jih imajo dejavnosti, ukrepi in rezultati projekta na okolje in družbo, v nasprotju z neposrednimi rezultati samega projekta.

Ali se mora projekt osredotočiti na konkretne ohranitvene ukrepe na terenu (kot je razvidno iz povratnih informacij) ali se lahko osredotoči na zagotavljanje predpogojev za učinkovite ohranitvene ukrepe?

Cilj SNaP bi moral biti **popolno izvajanje ciljnega prioritetnega načrta** in skupaj z dopolnilnimi ukrepi, ki so potrebni zanjegovo popolno izvajanje, odpraviti vse preostale upravne, finančne, strukturne in druge ovire za njegovo izvajanje. Poleg splošnih ciljev SNaP je treba v predlogu navesti informacije o:

- pričakovana raven izvajanja Prioritetnega načrta kot neposredna posledica ukrepov, predvidenih v SNaP, ali dopolnilnih ukrepov, financiranih iz drugih sredstev, ki se uporabljajo vzporedno s SNaP;
- območje, ki ga pokrivajo ukrepi, število območij, pomembnost teh območij z vidika vrst in habitatnih tipov v njihovih biogeografskih regijah;
- pričakovano izboljšanje stanja ohranjenosti vrst in habitatov s posebnim poudarkom na tistih habitatih in vrstah, ki veljajo za prednostne, in/ali tistih, za katere je bilo ugotovljeno, da so v neugodnem stanju ohranjenosti, ter
- pričakovano izboljšanje dolgoročne zmogljivosti za spremljanje in ocenjevanje stanja vrst in habitatov, pomembnih za EU (člena 11 in 17 Direktive o habitatih).

V ta namen mora predlog zagotoviti, da se bodo vsi ukrepi, vključno z vsemi konkretnimi ohranitvenimi ukrepi, navedenimi v ciljnem prioritetnem načrtu, med trajanjem projekta ali po njem izvajali/financirali s samim projektom ali z dopolnilnimi ukrepi. Za tiste ukrepe, ki se bodo izvajali po projektu, mora biti jasno, kako (mehanizem mora biti vzpostavljen v času trajanja projekta ali pa mora biti podrobno opisana prepričljiva strategija) bodo doseženi.

Čeprav se nanaša predvsem na fazo koncepta, glejte tudi vprašanje št. 15 v oddelku 3.1.

Q.14. Kako natančen mora biti ta delovni sklop za obvezni delovni sklop za trajnost, replikacijo in uporabo rezultatov projekta, glede na to, da se bodo naloge izvajale 10 ali več let, vsi stroški in angažirana sredstva pa bodo načrtovani z veliko negotovostjo?

Obseg vaše strategije za ohranjanje in izkoriščanje rezultatov projekta je obravnavan v razdelkih 2.2 "Trajnost in izkoriščanje rezultatov projekta" in 2.3 "Katalitični potencial": Replikacija in nadgradnja" prijavnega obrazca. Navodila v prijavnem obrazcu opisujejo zadeve, ki jih je treba upoštevati in obravnavati v strategiji.

Obvezni delovni sklop "Trajnost, ponovitev in uporaba rezultatov projekta" v okviru oddelka 3.2 "Delovni sklopi in dejavnosti" odraža prenos strategije v konkretne ukrepe. Zaradi daljšega časovnega obdobja in s tem povezane negotovosti je to lahko le okvirni načrt in proračun. Vendar pa mora zagotoviti dosledno sliko o tem, kaj, kako, kdaj in kdo namerava storiti v zvezi s tem, vključno z jasnimi rezultati, mejniki ter merljivimi rezultati in učinki, ki bi omogočili oceno kakovosti celotne strategije in zadevnih nalog.

Kot je navedeno v predlogi vloge, morate zagotoviti podrobne informacije za prvo fazo projekta, medtem ko je za naslednje faze raven podrobnosti lahko nižja: *"Za prvo fazo projekta je treba podrobno opisati naloge. Naloge v poznejših fazah projekta lahko vključujejo manj podrobnosti, vendar morate na splošno še vedno prikazati, kako bodo cilji WP doseženi z izvajanjem vseh faz."*

Q.15. Kakšne so zahteve za spremljanje med izvajanjem projekta? Ali se bodo izvajali vsako leto?

Letni nadzorni obiski bodo potekali ves čas trajanja projekta, razen v prvem letu, ko bosta izvedena dva nadzorna obiska, da se omogoči nemoten začetek.

Q.16. Projekt SNaP, ki ga predlagamo, naj bi vplival na nešteto habitatov in vrst v petih različnih regijah. Kako lahko izpolnimo del ključnih kazalnikov uspešnosti, ki se nanaša na vplive na biotsko raznovrstnost - vrste in biotsko raznovrstnost - habitate?

Razume se, da podrobno poročanje o uspešnosti projekta (rezultati in vplivi) za vse ciljne habitate in vrste ni izvedljivo tako med pripravo predloga kot tudi za namene upravljanja in spremljanja projekta. Obstaja več sprejemljivih možnosti, npr. združevanje in

4. Projekt, ki obravnava ad hoc zakonodajne in politične prednostne naloge (PLP)

Q.1. Kakšna je razlika med projekti PLP in SAP?

Projekti PLP sledijo pristopu od zgoraj navzdol, ob upoštevanju njihovega potenciala za obravnavanje trenutnih političnih izzivov v zakonodajnem okolju EU. Opredeljeni so na letni osnovi, po posvetovanju z državami članicami in tretjimi državami, povezanimi s programom LIFE.

Q.2. Zakaj nekatere teme/posebne prednostne naloge zahtevajo konzorcij, druge pa ne?

Zaradi posebne narave PLP so razpisi PLP običajno bolj specifični kot razpisi od spodaj navzgor (kot na primer za SAP), kjer je opredelitev potreb in možnih rešitev v pristojnosti prijaviteljev. To lahko vključuje tudi vrsto in sestavo konzorcija. Upoštevajte, da se taka zahteva oceni v fazi upravičenosti.

Q.3. Imam vprašanje v zvezi z razpisom LIFE-2025-PLP, natančneje s temo 2 – LIFE-2025-PLP-NAT-ENV – Sodelovanje potrošniških organizacij in okoljskih nevladnih organizacij pri izvajanju Uredbe o ekološkem oblikovanju trajnostnih proizvodov (ESPR). Razpis se nanaša na nevladne organizacije in neprofitne organizacije/organizacije civilne družbe. Ali lahko podrobneje pojasnite, kaj razumete pod pojmom „neprofitne organizacije/organizacije civilne družbe“?

Smernice Komisije o pravilih za potrjevanje pravnih oseb, imenovanje LEAR in oceno finančne sposobnosti na [rules-lev-lear-fca_en.pdf](#) vsebujejo opredelitve, ki jih uporabljajo centralne službe za potrjevanje. Smernice vsebujejo tudi navedbe o dokumentaciji, ki jo lahko zahtevajo službe (samo če je predlog izbran za financiranje).

Q.4. Imam vprašanje v zvezi z razpisom LIFE-2025-PLP, natančneje s temo 2 – LIFE 2025-PLP-NAT-ENV – Krepitev znanj gozdarjev na področju gozdarjenja, ki je prijazno do biotske raznovrstnosti. Ali se pričakuje, da bosta organizacija in izvedba usposabljanj, vključno z ekskurzijami in tečaji (spletnimi ali osebnimi), doseženi v okviru projekta?

Da, organizacija in izvedba usposabljanj sta del minimalnih pričakovanih rezultatov.

Q.5. Ali morajo predlogi v okviru teme LIFE- 2025-PLP-ENER merilne kampanje osredotočiti na zaslone, gospodinjske hladilnike ali kuhalne aparate?

Tema omogoča prožnost pri izbiri izdelkov, vendar je treba prednost dati izdelkom, ki so:

- a) enostavni za merjenje;
- b) pomembni za oblikovanje politik, trenutno urejeni v skladu s pravili o ekološkem oblikovanju ali energetskega označevanju, in
- c) upoštevajo njihovo pričakovano skupno porabo energije.

Predlagatelji morajo ustrezno utemeljiti izdelke, izbrane za merilne kampanje, in v konzorcij vključiti ustrezno, za izdelke specifično strokovno znanje. Poleg tega je treba zagotoviti zadostno vključenost in ohranitev gospodinjstev, na kar lahko vplivajo tudi izbrani izdelki.

Q.6. Imam vprašanje v zvezi z razpisom LIFE-2025-PLP, natančneje s temo 2 – LIFE-2025-PLP-NAT-ENV – Novi evropski Bauhaus – Podpora lokalnim strategijam za učinkovito in uravnoteženo rabo prostora za trajnostne, lepe in vključujoče soseske. Kako stroga je omejitev 100 000 prebivalcev?

Zahteve za konzorcij, določene v oddelku 2, so, da „konzorcij vključuje vsaj štiri majhne in srednje velike lokalne oblasti 15 iz štirih različnih držav EU, ki izpolnjujejo pogoje“. Število 100 000 prebivalcev, navedeno v opombi, je okvirno. Poleg tega je v poglavju „Obseg“ navedeno, da mora vsaka lokalna uprava, vključena v konzorcij, predstaviti napredne projektne ideje za preureditev ali prenovo obstoječih stavb ali javnih prostorov.

Q.7. Imam vprašanje v zvezi z razpisom LIFE-2025-PLP, natančneje s temo 2 – LIFE-2025-PLP-NAT-ENV – Novi evropski Bauhaus – Podpora lokalnim strategijam za učinkovito in uravnoteženo rabo prostora za trajnostne, lepe in vključujoče soseske. Glede pilotne demonstracije, navedene v obsegu, ali to pomeni, da mora ena od občin to razviti na podlagi svojega prehodnega načrta?

Predlogi se ocenjujejo na podlagi njihovih prednosti, ki temeljijo na predlaganih dejavnostih in načrtih, s poudarkom na ukrepih za zadostnost in prilagodljivost ter v skladu z opisom dejavnosti, ki se lahko financirajo (kot je opisano v obsegu), ter pričakovanimi rezultati in učinki. Pričakuje se, da bodo štiri kakovostne, na kraju preizkušene strategije preoblikovanja v skladu z vrednotami in načeli novega evropskega Bauhauusa, ki vključujejo pilotno predstavitev in prenosljivo ter ponovljivo metodologijo za druge srednje velike občine. Pričakuje se, da bo projekt podprl izvedbo celovitih arhitekturnih in tehničnih ocen prilagodljivosti in optimizacije zemljišč ter dejavnosti, ki spodbujajo ponovitev, predstavitev in prenosljivost rezultatov projekta v večjem obsegu.

5. Tehnična pomoč za ponovitev (TA-R)

Q.1. Naš predlog TA-R bi radi oblikovali na podlagi projekta, ki ga financira EU in še vedno poteka. Ali je to mogoče?

Predlog za TA-R lahko predložite, ko prejšnji projekt, ki ga financira EU, še poteka. Vendar se mora prejšnji projekt končati pred datumom začetka vašega novega projekta TA-R.

Q.2. Ali se lahko projekti replikacije (TA-R) uporabljajo za projekte blizu komercializacije, ki si prizadevajo za večji prodor na trg? Ali pa so bolj osredotočeni na vprašanja politike?

Cilji projektov tehnične pomoči LIFE - replikacija (TA-R) so olajšati razširjanje ali replikacijo rezultatov, ki se financirajo v okviru programa LIFE, ali, kadar je to ustrezno za izpolnitev ciljev programa LIFE v okviru drugega programa, ki ga financira EU.

Zato je lahko razpis TA-R primeren tudi za projekte, ki so blizu komercializacije. Predlog TA-R lahko obravnava dodatne ukrepe, potrebne za učinkovito trženje izdelka/storitve, razvite v prejšnjem projektu v skladu s cilji LIFE (npr. razvoj poslovne strategije, poslovni model, dejavnosti svetovanja, nadaljnje dejavnosti, trg/študija izvedljivosti). Pomembno je opozoriti, da projekti, ki so že bili deležni podpore za projekte LIFE blizu komercializacije, niso upravičeni do financiranja v okviru tega razpisa TA-R.

Poleg tega bodo na tem razpisu upravičeni le predlogi s področja "Okolje" (tj. "Narava in biotska raznovrstnost" ter "Krožno gospodarstvo in kakovost življenja").

Q.3. Zakaj je v točki 3.2 prijavnega obrazca navedeno, da „razširjanje in komuniciranje, vključno z mreženjem z drugimi projekti LIFE“ ne velja za projekte TA-R, medtem ko točka 3.5 istega obrazca od prosilcev zahteva, da „opišete dejavnosti komuniciranja in razširjanja“?

Predlogi, predloženi brez opisa dejavnosti komuniciranja in razširjanja, ne bodo kaznovani v fazi ocenjevanja, če te dejavnosti niso potrebne za doseganje ciljev in obsega projekta TA-R.

Q.4. Če želim predložiti projekt za olajšanje dostopa do drugih finančnih instrumentov, ali se lahko prejšnji projekt financira iz nacionalnega ali regionalnega sklada?

Ne. Kot je navedeno v razpisu, so cilji projektov tehnične pomoči – ponovitev (TA-R) olajšati in omogočiti povečanje obsega ali ponovitev rezultatov, doseženih s projekti, financiranimi v okviru programa LIFE ali drugega programa EU, pod pogojem, da ti rezultati izpolnjujejo cilje programa LIFE. Poleg tega bodo za ta razpis upravičeni le predlogi, ki ustrezajo prednostnim nalogam podprogramov „Narava in biotska raznovrstnost“ in/ali „Krožno gospodarstvo in kakovost življenja“, kot je opisano zgoraj.

6. Nepovratna sredstva za poslovanje (OG)

Q.1. Ali se lahko prijavim za operativno subvencijo LIFE za nevladne organizacije v letu 2025?

Razpis za operativne subvencije LIFE-2025 za nevladne organizacije je odprt samo na podlagi povabila in ne bo objavljen na portalu za financiranje in razpise. K prijavi bodo povabljeni le podpisniki dvoletnega okvirnega sporazuma o partnerstvu (FPA), sklenjenega v okviru razpisa za zbiranje predlogov LIFE-FPA-2024. Pogosta vprašanja v zvezi s tem razpisom, ki je odprt le na podlagi povabila, so na voljo na spletni strani LIFE – Podpora za prosilce.

Q.2. Kdaj bo objavljen naslednji razpis FPA? Koliko proračunskih let bo zajemal naslednji FPA?

Naslednji razpis FPA za zbiranje predlogov bo predvidoma objavljen aprila 2026. To bo večletni razpis, objavljen z namenom sklenitve dvoletnega FPA, ki bo zajemal proračunska leta 2027 in 2028 izbranih organizacij.